

Hargitaváralja

A Hargitaváralja jelképes székely községek hiv. közlönye
TUDOMÁNYOS, SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

Felelős szerkesztő:

csikszentgyörgyi JÓSA JÁNOS

Főszerkesztő:

farkaslaki DIMÉNY MÓZES

Húnyt szemmel a verőfényen

Miklósvári Cserevégbé' most aratnak.
Búza zizeg, sarló harsog, vigan vannak.
Bólogat a vén cserefa lombfejével,
Mintha bölcsen, öregesen így beszélne:
A jó munka jó áldása . . .
Isten adta . . . Falu lássa . . .
Székelyek, arassatok! . . .

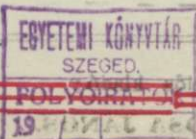
Miklósvárt az Olt vízében most ferednek
Nyajacskái barnabőrű gyerekeknek.
Kacagásuk felhallszik a temetőig,
Hol almaik nagyvapáink továbbbszövik.
Lombkezűkkel integetnek,
Szellőszájjal izengetnek,
Gyermekek, örvendjetek!

Miklósvári Szálaerdőn most szedrésznek,
Kicsi góbék, fehérnépek, szegény népek.
Áll az erdő ágbogával összefogva,
Egy testként áll minden fája, minden bokra
És susognak nagy tanítást:
Tartsatok így össze s egymást
Szeressétek, székelyek!

Miklósvári temetőben most temetnek.
Rögből eredt székelyt rögbé most eresztnek
Lent már várják porráomlott, régi ősök,
Tatárverő gyepűvédők, kuruc hősök.
Száz keresztre fel van vésvé
Élők s holtak esküvése:
Székelyek! Feltámadunk!!

miklósvári GYENGE MIKLÓS

Hármaszám ára: 75 fillér

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Szeged, Csemegi-utca 4.

Szellemiek és anyagiak
e címre küldendők.

*

Fel. szerkesztő telefonja: 21—06.

Csekklapunk száma: 43002.

*

A szerkesztőség vidéki tagjai:

csátószegi és kóródi Kóródy István
(Debrecen)

Mezey Árdád (Felsőgalla).

Péterfy Gyula (Kispest).

Tordai Sándor László (Gödöllő).

Vargyassy Márton (Pestszenterzsébet)
mint a Hargitaváralja Jelképes
Székely Községek bírái.

Főmunkatársak:

Dr. Balló István (Szeged),

Dr. Boga Dezső (Tápé),

Dr. Bogdán József (Makó),

Dr. Gyenge Miklós (Makó),

Dr. Gyulay Ferenc (Budapest)

Dr. Kemenes Antal (Jászberény),

Kovács Dénes (Máriabesnyő),

Dr. Némegy Gyula (Szeged)

Dr. primor Szacs vay József (Budapest).

ELŐFIZETÉSI DIJAK:

Egész évre	— — — —	10.— P
Félévre	— — — —	5.50 P
Negyedévre	— — — —	3.— P
Számonkint	— — — —	0.25 P

Felelős kiadó:

CS. JÓSA JÁNOS.

Szerkesztői üzenetek

Felelős szerkesztő hivatalos órája
mindennap 4—5-ig.

Szerkesztőségi ülés minden szom-
baton 5—6-ig a Hargitaváralja jel. kép.
székely község hivatalos helyiségében.
(Raffay-vendéglő.)

Kéziratokat vissza nem adunk.

H. Sándor, Balatonberény.

Köszönöm! Az előfizetés a küldött
összeggel május 1-ig rendezést nyert.
Az üdvözlétet szívből viszonzom.

Dávid Iván, hírlapíró. K. vá-
sárhely. Március 1-én és július 19-én
kelt b. levelekre nyilvánosan adom meg
a választ, talán így inkább tudom a cél-
hoz segíteni. A Gábor Áron életrajz
regény megírásával kapcsolatos azon
kérdésekre nézve, hogy G. A. fiatal
éveiben szerkesztett gépek, önműködő
kocsi stb. írását, valamint szerelmi
életére vonatkozó adatokat (ki volt a
titokzatos Iusztina, egykorú Daguerrotyp,
vagy más kép maradt-e erről a púpos
nőről?) tartalmazó írások, és ismeretlen
levele, nek szövege stb. hol található
Magyarországon? megkeresést intéztem
a G. A. Társasághoz, azonban választ
nem kaptam. Azt a törekvést amely a
nagy székely szellem életének, emlékei-
nek és csodálatos munkájának meg-
mentését tűzte ki céljaul, tisztelettel
üdvözlőljük, s hisszük, hogy akad Ma-
gyarországon e sorok olvasása után, e
kérdéssel foglalkozó székely kutató, aki
rendelkezésre fogja bocsájtani a szük-
ségelt adatokat. Kéziratait mind'ig há-
lás köszönettel veszem. „Farcady Jenő ön-
vallomásai“ c. irodalmi levélsorozat
közlésére pedig örömmel vállalkozom.
Szeretettel üdvözlöm!

Vargyassy M. Pesterzsébet. A
hiányzó számot megküldtem. Értékes
írásodra pedig meg kell jegyezmem, hogy
a székely östörténelem már eléggé ki-
taposott úncsapása nyomán mozogva
nem a sokirányú és elszélesedő kér-
dés összefoglaló ismertetése a főcélunk,
hanem egy-egy kérdés atapos. földolgo-
zása és megvilágítása — a legrégibb
források alapján. Mielőtt közlését meg-
kezdeném, felhívom erre a figyelmedet,
mely esetben a forrásokat készséggel
megjelölöm. Kitűnő szolgálatát jelentené
ily irányú törekvéseinknek, ha a hiva-
tottsággal megmutatkozó ismert munka-
erődet e szempontok szerint irányítanád!
A Szegeden élő csiksomlyói diákok
névjegyzékét, ha sikerül összeállítanom,
közlöm. Új írásod megjött, övő szám-
ban jöjj! Üdv!

Hargitaváralja

a Hargitaváralja jelképes székely községek hiv. közlönye

Tudományos, szépirodalmi és társadalmi hetilap. Megjelenik minden csütörtökön

Felélős szerkesztő :

csikszentgyörgyi JÓSA JÁNOS közs. bíró

Főszerkesztő .

farkaslaki DIMÉNY MÓZES közs. bíró

Székely-történelmi tanszék a szegedi egyetemen

Minden nemzet múltjára, erre a szilárd történelmi alapra építi tovább jövődjét, de múltjából meríti az építő és fenntartó erőt is.

Az a nép, mely ősmúltjának hagyományait, emlékeit megőrízni, fenntartani, megvédeni és a lehető legtisztább és legeredetibb formájában, hamisítatlanul igyekszik átmenteni és átszarmaztatni az utódokra: a honszerelem legértékesebb fegyvereit szerzi meg fajtája életének biztosítására.

A honszerelem ugyanis nem más, mint az őshagyományokra, ősemlékekre, őshatárokra és ezek szerzőire való állandó emlékezés. Ez az állandó emlékezés termeli ki aztán a hagyományok, az ősemlékek és az őshatárok megtartására, megőrzésére és megvédésére irányuló gondoskodás különféle eszközeit.

Az a nép, mely hagyományait, ősemlékeit, őshatárait veszni hagyja, ősi kultúszát, ősi erényeit idegen kultússzal és erényekkel oltja be vagy cseréli fel: fáját sorvasztja, és őshatáraiból folyton szükkülő, önmagát megfojtó hurkot készít, és lassan-lassan elvész a népek hullámverésében.

Minden öntudatos hódító a meghódított nép őshagyományait kezdi eltüntetni, aztán ősemlékeit lerombolni, ősi szokásait megváltoztatni és ennek helyébe a saját életét biztosító fegyvereket igyekszik fölhalmozni.

Ezzel szemben minden idegen uralom alá jutó nép lelkiségében megélnékül az emlékezés, mely tetterős ellenhatásban, a gondoskodásban nyilvánul meg.

Egy nép életképességét, életakarását nemcsak az határozza meg, hogy milyen mértékű az idegen befolyás és idegen érvényesülés elleni küzdelme, hanem leginkább az, hogy milyen mértékű az „emlékezése” és a „gondoskodása.”

Az emlékezés és gondoskodás napfogyatkozására vall az a körülmény is, amikor egy nép a történelmére, nyelvére, szokásaira, hagyományaira való emlékezést és gondoskodást idegen lelkületű történészeknek, nyelvészeknek vagy hatalomnak játssza át.

Ezt a napfogyatkozást láttuk a székely őstörténelem égboltozatán. Ősmúltunk elsötétítésére, összezavarására és megváltoztatására, a húneredetűségünket és Attila királyunkhoz való jussunkat igazoló bizonyítékaink eltüntetésére irányuló másfél százados gúnymosoly és az idegen lelkiséget eláruló propagandaszerű törekvések adták vissza nekünk az emlékezést és a gondoskodást, a mi a döntő kultúrfejlesztésben nyert ellenállást a második ezerév előkészítésében.

Ebben a gondolatban vetjük fel az emlékezés és gondoskodás irányítását vállaló nagyjaink előtt a székely-történelmi tanszék felállításának szükségszerű és elodázhatlan kérdését.

Csonkamagyarország negyedmilliónyi székelysége a felejthetetlen szép Erdélyhez való ragaszkodásával képviseli ma az ezeréves Magyarország gondolatát. E negyedmilliónyi székelység erkölcsi és szellemi hatalmában nyer kifejezést e csonkaföldön az őshagyományaink, őstörténelmünk, ősemlekeink és őshatáraink visszaszerzéséért folyó dicső, hősi, történelmi átütő erejű küzdelem.

Magyarázatra nem szorul, hogy a nagy történelmi gondolat hordozójának, a székely Géniusznak, a magyar feltámadás érdekében szüksége van az Erdélyből száműzött kolozsvári, mai szegedi egyetemen egy székely-történelmi tanszékre. E székely történelmi tanszék természetes célkitűzése: felkutatni a román, orosz, keleti népek, Kína stb. történelmi irodalmának székely és az egyetemes magyar történelemre vonatkozó területeit, bírálni, tudományos eredményeit a magyar revíziós mozgalomba bekapcsolni, és a székely—magyar őstörténelem örök időre szóló megírásáról gondoskodni.

Trianon kiépítésében oroszán része volt a világháború előtti közönynek. Az ellenséges lélek éppen ezt a közönnyt használta ki az európai közlélek megmérgezésére, a magyar nemzet gyalázására és Magyarország vádoltak padjára hurcolására.

Ennek a közönynek megtörésére a felállítandó székely történelmi tanszék gondolatának első zászlóvivője: a szegedi egyetem.

Az eddigi közönynek egyik kiáltó példájául megemlítjük, hogy a Bombay-i egyetem nálunk is ismert nevű tanára, Modi, köteteket írt a hún nemzetről. Ki gondolt arra, hogy ezeket a köteteket édes magyar nyelven megszólaltassa őstörténelmünk tisztázása érdekében? Nem gondolt erre senki, még a Magyar Tudományos Akadémia se!

Községünk ezért lapunk hasábjain, a székely-történelmi tanszéknek sürgős felállítása érdekében megszólaltatja a szegedi egyetem ezidei rektorát, a világhírű tudóst, dr. Gelei Józsefet, dr. Ditrői Gábor és dr. Ábrahám Ámbrus tudós professzorainkat, mint községünk örökös tb. bírait s megkeresést fog intézni főbiránkhoz, sepsiszéki-nagyborosnyói Bartha Lajos honvéd altábornagyhoz.

E tanszék betöltésének kérdése látszik a legnehezebbnek. Minden vonatkozásban alkalmas és a fenti célkitűzéseinknek megfelelő tanár keresése és ezen állás pályázat útján leendő betöltése hátrálatná a komoly kérdés megoldását.

Községünk figyelme a csonkahoni székelység neves írója, lapunk főmunkatársa, dr. Kemenes Antal főgimn. tanár felé fordult, aki megkeresésünkre azt a felvilágosítást adta, hogy abban az esetben, ha a Kultuszminiszter Úr magáévá tenné elgondolásunkat, hajlandó

volna a jelzett célkitűzések megvalósítására tudását, tollát, hazafias lángoló lelkesedéssel rendelkezésre bocsátani.

Dr. Kemenes hosszú évek során foglalkozott az orosz nyelv és történelem tanulmányozásával. Öt évi Oroszországban tartózkodása idején tökéletesen elsajátította az orosz nyelvet. A német, török, angol, román és a keleti nyelvek ismerője.

Az orosz és a román történelmi irodalom magyar vonatkozásait fordítja, bírálja és magyarázza. Ugy tudjuk, hogy ezzel a magyarság egyetemét érdeklő kérdéssel ezideig érdemben senki sem foglalkozott.

A székely sajtóban székely kérdésben kötetekre menőt alkotott. A székely rovásírás területén egészen új csapáson haladva, úttörő munkát végzett eddig is Orosz eredeti forrástanulmányai a székely őstörténelem (művelődéstörténet) kereteibe vágnak. A Pesti Napló „Magyar tanár a székely rovásírás ó-török szibériai forrassainál“ címmel emlékezett meg dr. Kemenes eredeti és úttörő munkásságáról. (Irodalmi munkásságáról l. Révai Lexikon XX. XXI. k., Kís Lexikon, Magyar Irod. Lex. stb.)

Az „emlékezés“ és a „gondoskodás“ jegyében hívtuk fel ez alkalommal az illetékesek figyelmét a székely-történelmi tanszék ügyére. Hisszük, hogy szavaink megértésre fognak találni.

csikszentgyörgyi Jósa János.

Székely rovásírás és a tulajdonjegyek

E címmel 1914-ben könyvet irtam és rávilágítottam benne a rovásírás és a ma is használatban lévő tulajdonjegyek közötti kapcsolatra.

1913-ban a *ditrói* (Csík vm) *Tászoktetőn* székely rovásírások köemlékeit fedeztem fel, melyek dr. Nagy Géza tudósunk feltevése szerint a *legrégebbiek*. A Nürnbergben megjelent *Korberger-féle* ősnymtatványban felfedezett ABC szerény véleményem szerint székelymagyar és nem magyar rovásírású emlék. Közel öt éves orosz hadifogságom alatt tovább tanulmányoztam a rovásírás és a tulajdonjegyek közötti összefüggés kérdését, amit 1919-ben Moszkvában a *Rjumaneff*-könyvtárban végzett kutatásaimmal egészítettem ki.

Hazatérésem után 1922. január 26-án, *Tagányi* Károly elnöklésével ülésező *Néprajzi Társaság*-ban oroszországi tanulmányaim eredményéről Budapesten előadást tartottam, amiről a fővárosi sajtó szeretteit emlékezett meg.

A turáni testvérnépek között és a moszkvai orosz eredeti kútfőtanulmányaim alapján rájöttem arra, hogy a székely nemzetünk ősi írásának kútforrása az ó-török írás és a keleti rokonnépek tulajdonjegyei, az úgynevezett *tamg*-jegyek között írásos viszonylat állott fenn. Kezdetben a *tamg*-gal kizárólag tulajdonjogot fejeztek ki — amint

ezt a Kr. u. VIII. századbeli ó-török feliratos emlékek bizonyítják, — a *tamg*-ból írásbetű fejlődött ki.

Kimutattam azt, hogy *Kültegin* sírfelírata (Kr. u. 732-ből) ABC-jének 38 betűjéből 29 *tamg*, azaz tulajdonjegy.

Székelységünk, mint az erdők, bércek világában élő nép. rovás-írással betűit jórészt egyenes vonalas rovástechnikai könnyűségeknel fogva a legrégebb időben szerszámokon, gazdasági eszközökön, fejfákon stb a tulajdonjog kifejezésére is használta. A keresztény vallás és művelődés térfoglalásával a latin betűs írásmód halálos csapást mért a székely rovásírásra, Az általános használatból kiszorította. Ezzel az ősi székely rovásírásnak megszűnt az írásos célra való használata. A rovásírás betűinek könnyű rovás és véséstechnikája azonban a tulajdonjegyekben a székely rovásírás ABC-jét a mai napig fenn-tartotta egykori írásos jellegének jórészt elhomályosulásával.

Kemenes Antal dr.
jászberényi
áll. gimn. tanár.

A mi fanatismusunk . . .

„ . . Maroknyi székely porlik mint a szikla
Népek harcában zajló tengeren,
Fejünk az ár jaj százszor elborítja,
Ne hagyd el Erdélyt, Erdélyt Istenem!“
(Szeffe himnusz.)

Ma, a lélek nélküli robot, a napi kenyérharc, a testvérgyűlölet, az általános közöny és a sivár hétköznapiasság idején is vannak még döbbenetes hatású szavak, amelyek megrázó erővel ragadják meg a lelket és végigkorbácsolják a megfásult idegeket! . . . Szavak, amelyek mély értelmet zárnak magukba . . . Szavak, amelyek évezredek történelmet, sötét tragédiákat, érzelmet, indulatot, gyönyört, bánatot, múltat — jelent — jövőt fejeznek ki. Oh! igen . . . vannak szavak, amelyek nemcsak betűkből állanak . . . amelyeket nemcsak hangok alkotnak, hanem lélek van bennük . . . Szavak, amelyek a lélekhez szólnak . . . érzelmet nyújtanak . . . felráznak fásult kábultságunkból . . . mély hatással vannak mindig és mindenkor és mindemellet örök energiát sugároznak magukból . . . — Ezen hipnoticus szavak között számunkra is van egy boldogan — fájdalmas, egy örökön igéretes . . . és ez: „Erdély.“

Valóban valami csodás fanatismust, büszke öntudatot, mélységes tiszta szeretetet és örök kívánást jelent nekünk — Attila ivadékainak — Erdély!

Ah! Testvér! tudod-e, érzed-e, mily hatása van ennek a szónak, — amely megsemmisít minden földit benned, de felemel, hogy meglásd gyarló életed és megnyitja szemeid, hogy észrevedd a mesgyét, amely ő hozzá vezet . . . Érzed-e, hogy mint erősödik benned a szándék, az akarás . . . s lehet, hogy tudtodon kívül is fanaticus lesz eszmében, célban és küzdelemben.

A népek harcában döntő jelentőségű volt és lesz az önmagukba vetett mély fanatismus, amely erőt, energiát ad a kimeríthetetlen küzdelemre s biztosítja az élniakarás jogát a mindig szebb, győzelme-szebb életre. — Nekünk vérünkben van ez az erő . . . bennünk csak egy cél lobog . . . szívünk csak érted dobog . . . Erdély!

Erdély — e szóban benne van mindaz, amit a székely szíve-lelke kívánhat, benne van a *Székely Sors*! S ha *vannak* közöttünk olyanok, akik félelemmel gondolnak a XX. század gigászi létküzdelmében a Székely Sorsra, ha össze-összeszorúl a hontalan székely szíve, megszibbad testünkben az ideg és ösztönös félelemmel gondolunk a kétes bizonytalanságban is oly fatumszerűen közeledő végzetes jövőre . . . ez a szó „Erdély“ fanaticussá tesz!

Csak meg kell figyelni, hogy hányan vallják magukat székelynek, hányan áhítozzák Erdély bűbájos táját azok, akiknek semmi kapcsolatuk nincs hozzá! Vajjon miért büszkeség székelynek lenni, miért dicsőség Erdélyben lenni oly sok-sok embernek, akik érzéketlenek egyébként minden szép és érték iránt? Sőt az internacionalista bolygó népfaj miért ragaszkodik oly fanaticusan e drága földhöz? Milyen csodásan lenyűgözőleg képzelel el az alföldi magyar paraszt a soha nem látott Erdélyt, mily óriási az az erő, ami mindenkit megkap e szóban: „Erdély.“ Mennyire meseszerűvé teszi ez a vonzó erő ezt a földet az idegenek számára! . . . Hát akkor mi lehet nekünk székelyeknek! Csak gondoljuk meg, hogy a román törekvések tengelye is Erdély. Tudjuk, mily éhesen vetették rá magukat erre a megszentelt csodaszép országra, amely nekünk közvetlen kaput jelentett az örökkévalósággal, a mindenséggel. Hún Csaba királyunk „Hadak útja“ Erdélyből indult ki, hogy átívelje az aethert. S bár elvehették, elrabolhatták a bérceit, . . . a völgyet, . . . a fenyőt, . . . a zúgó patakot, bitorolhatják a drága földet, de azt, ami mindebben „Erdély,“ azt a különös valamit ellopni nem lehet tőlünk! . . . az a miénk marad és biztosítja jogunkat a vérünk áztatta minden pici rögre. S bár a népek harcában a maroknyi székely porlik mint a szikla, de minden egyes porszem újabb és újabb lelket és energiát lehel e szóba: Erdély . . . minden porszem egy-egy örök ima Istenhez Erdélyért . . . Székely országért! . . .

Hát ez a mi erőnk! . . . ez a nagy fajszeretettel párosult hon-

szerelem . . . Ez, mely örökkön-örökké biztosítani fogja fennmaradásunkat . . . amely kiemel bennünket a hiányos emberi érzésekből . . . ez, amely dolgozni és küzdeni tanít . . . ez, amely bennünket győzelemre visz és ez, ami nem enged csüggedni a megpróbáltatások, a hontalanság idején sem . . . ez a mi fanatizmusunk ; . . . Erdély ! . . .

A békényloki remete-kolostor

Történeti emlékeink megőrzését és kutatását, szorgalmazó törekvéseink visszhangját halljuk otthoni testvéreink lelkéből. Gyergyószentmiklósi Blénessy Alajos ugyanis pontos helymeghatározással kutatta és megjelölte azt a helyet, ahol valamikor a békényloki remete-kolostor állott. Csanod patakának a Békény patakába ömlésénél. A kolostort, miután lakói elmenekültek a tatár vagy török dúlás idején, feldúlták és a romokat a Csanod—Békény árja elsodorta, úgy hogy rátalálni már senki se tudott. Blénessy most öreg székelyek helyszíni elbeszélései és a rendelkezésére álló történeti adatok alapján rábukant a kolostor szegényes maradványaira és felhívta az egyházi előjáróság figyelmét a kolostor alapjainak feltárása érdekében megindítandó ásátás szükségességére és a helynek emlékkövel való megjelölésére. Így kísért az a gondolat, hogy figyelmeztessük a csíki székely testvéreket arra is, hogy ne hagyják végleg eltűnni őstörténelmünk régi emlékeit se. Ott van pl. a csíkvacsárcsi vár, melynek alapmaradványait 30 évvel előbb lehető legpontosabban felmértem és rajzomat a Hargitaváralja hasábjain is közöltem. A gyepel fedett részeket ki kellene ásatni. A jelenlegi területről és az ásátás eredményeiről fényképfelvételeket készíteni és a helyet emlékkövel megőrkíteni épp itt az ideje.

Az előbbi emlékmű hirdesse Blénessy elgondolása értelmében a késői utódoknak, — mint ő írja a Csíki Lapokban — hogy ott keresztény kultúra volt ősidők óta s hogy mi voltunk azok, akiknek hátán mindig először csattant a betörő török-tatár hordák dühös ostora,“ míg az utóbbi emlékmű hirdesse az ősfoglaló székelység őskultúráját, őstörténelmi nagyságát, mi romjaiban is tiszteletet, csodálatot és élet-erőt parancsol a fásuló utódokban.

(cs. J. J.)

Székely családok magyar nemessége és főnemessége

Írta : Dr. Balló István

(Folytatás)

Jobbágytelki 1651, Kakasdi 1616, Káposztásszentmiklósi 1653, 1656, másképp Veres Kecseti 1606, Nagy Kibédi 1608, 1624, Kilyéni

1610, Kocsárdi 1588, Kökösi 1630, Köpeci 1606, 1607, 1608, 1623, 1624, Köröspataki 1642, 1651, Kövendi 1609, 1669, máskép *Szabó* Kövendi 1669, *Nagy Középpajtai* 1584, 1649, Lőrincfalvi 1656, Lukafalvi 1656, Májai 1608, Makfalvi 1569, Menasági 1656, Mikházi 1649, Nagyajtai 1650, 1650, Borosnyói 1632, (1685—80.) Nagyböllőni 1606, Nyújtódi 1649, *Székely Pálfalvi* 1590, *Nagy Panyiti* 1607, 1655, *Nagy* máskép *Rákosi* 1659, *Nagy Remetei* 1633, Rétyi 1650, Sepsiszentgyörgyi 1637, Sinfalvi 1669, Somlyói 1611, Szárazajtai 1633, 1649, Szárhegyi 1655, Székesi 1608, 1631, 1672, Szentgericei 1634, Szentiváni 1650, Szentdomokosi 1656, Szentmártoni 1590, 1656, Szentrontási 1656, Szenttamási 1656, máskép *Balogh Szeredai* 1571, 1576, *Nagy Szotyori* 1606, Tusnádi 1656, Ujfalvi 1607, *Nagy Győri Remetei* 1624, *Nagy Szentmihályfalvi* 1615. (1885—84.) *Nagyszombathi Bágyoni* 1679, *Nagy Vajna Pávai* 1584, *Nemes Szentistváni* 1608, *Német* máskép *Szentpáli* Homoródszentpáli 1609, *Német Vargyasi* 1655, *Nyirő Mindszenti* 1656, *Okos* 1656. (1885—122.) *Okos Menasági* 1656, *Oláh* máskép *László Bessenyői* 1606, (1885—123.) *Oláh Gyergyóújfalvi* 1652, Kövesdi 1655, Solymosi 1608, *Olczi Márkosfalvi* 1624, *Óni Selyei* 1653, *Orbai* Szentléleki 1615, *Orbán Lövetei* 1607, Márkusfalvi 1607, Oroszhegyi 1609, máskép *Szőcs Udvarhelyi* 1663, *Osváth Bethlenfalvi* 1606, *Ördög Bágyoni* 1669, *Pákai* máskép *Székely* 1664, *Pál Alsócsernátoni* 1655, (1885—124.) *Amadéfalvi* 1656, *Baróti* 1649, *Csatószegi* 1656, *Csomafalvi* 1655, *Dálnoki* 1644, *Gyergyószentmiklósfalvi* 1584, *Kelementelki* 1633, *Kilyénfalvi* 1655, *Malomfalvi* 1656, *Menasági* 1656, *Rákosi* 1656, *Remetei* 1655, *Siklódi* 1654, *Szentkirályi* 1656, *Szentmihályi* 1656, *Szövérdi* 1656, *Vargyasi* 1609, *Pálfalvai* 1661, *Páiffi Andrásfalvi* 1609, *Koronkai* 1622, *Várfalvi* 1647, *Pálgyörgy* 1655, *Gyergyóújfalvi* 1688, *Pál János* máskép *Szentiváni* 1650, *Pál János Bikfalvi* 1649, *Pálmiklós Zabolai* 1615, *Palóczka Körösi* 1649, *Panyithi Backamadarasi* 1614, *Pap Bágyoni* 1670, (1885—125.) *Lemhényi* 1677, *Nagysolymosi* 1674, *Sándorfalvi* 1680, *Párducz Mohácsi* 1649, *Patakfalvi Betfalvi* 1607, *Jenlakai* 1583, *Pataki Sepsiszentgyörgyi* 1610, *Pénzes Vásárhelvi* (1885 126.) *Pete Búzaházi*, *Péter Aldobolyi* 1609, *Amadéfalvi* 1656, *Jánosfalvi* 1656, *Lemhényi* 1610, *Mindszenti* 1656, *Szentdomokosi* 1656, *Szentkirályi* 1656, *Vacsárcsi* 1656, *Péterffy Agárdi* 1608, *Kövendi* 1569, *Mogyorósi* 1597, *Pethő Angyalosi* 1591, 1607, *Felfalvi* 1609, *Káposztás-szentmiklósi* 1609, 1656, *Karácsonfalvi* 1656, *Nyaradtói* 1655, *Petres Tusnádi* 1656, *Pildtus Dálnoki* 1591, *Prinyi Alsószentmihályfalvi* 1620, (1885—127.) *Puskás* 1655, *Ditrói* 1650, *Pünkösdi Uzoni* 1650, 1656, *Püspök Káposztás-szentmiklósi* 1647, *Radó Harasztosi* 1640, (1885—128.) *Raffain Tusnádi* 1618, *Rákóczi Rákosfalvi* 1572, *Rákosi Aldobolyi* 1628, *Alsócsernátoni* 1647, 1655, *Felsőcsernátoni* 1589, 1610, 1655, *Ilyefalvi* 1630, *Rapczon Kozmási* 1625, *Réthi Gyergyó-szentmiklósi* 1654, *Rigmány* 1656, (1885—129.) *Rigó Almási* 1591, *Salamon Szentiváni* 1583, *Várdoifalvi* 1640, *Salatia Köpeci* 1625, *Sándor Agyagfalvi* 1609, *Amadéfalvi* 1656, *Borzsovai* 1616, *Farcádi* 1609, *Kénosi* 1591, 1650, *Sánta Csicsói* 1656, *Kozmási* 1656, *Nagyernyei* 1591, *Osdolai* 1620, *Szentimrei* 1591, *Sárvári* máskép *Székely* 1655, (1885—130) *Sas Rugonfalvi* 1607, *Sebe Atyhai* 1606, *Sóvá-*

radgyai 1623, Vargyasi 1609, *Sebestyén* Angyalosi 1624, Köpeczi 1608, 1649, Mezőbándi 1615, *Selester* Kőkösi 1631, *Sellyei* 1631, *Sellyér* Sárdi 1607, *Seres* Kilyéni 1622, *Sigmond* Étfalvi 1607, Kilyéni 1650, Rugonfalvi 1607, *Siket* Csíkdelnei 1650, (1885—181.) *Siklódi* 1655, *Sikó* 1655, Bölöni 1650, Futásfalvi 1626, *Silvester* Sepsiszentgyörgyi 1620, Siklódi 1614, *Sillyó* (Silló) Csicsói 1656, *Simándi* Csegezi 1647, Kövendi 1674, *Simon* Böggözi 1637, Delnei 1656, Felvinci 1650, Vacsárcsi 1656, *Simonffi* Bágyoni 1609, Kibédi 1622, *Sipos* Ehedi 1608, (1885—182) Lécfalvi 1625, Rigmányi 1656, *Só* Ákosfalvi 1630, *Sófalvi* 1631, *Sólyom* Polyáni 1584, *Somogyi* Bergenyei 1607, Sámsondi 1612, *Sós* Vargyasi 1607, 1650, *Szabó* Alsótörjai 1649, (1885—184.) Amadéfalvi 1656, Baconi 1632, Bágyoni 1679, Borosnyói 1619, Bánkfalvi 1656, Csíkfalvi 1608, Csíkszentgyörgyi 1665, Feldobolyi 1610, Felsőfalvi 1607, Harasztkeréki 1630, Hatolykai 1591, Keresztúri 1585 Kézdivásárhelyi 1632, Kisgalambfalvi 1607, Kovásznai 1591, Kőkösi 1628, Köröspataki 1650, Márkusfalvi 1607, 1620, Nagybaconi 1649, (1885—185) Sámsondi 1609, Semjénfalvi 1607, Szentmihályi 1656, Szenttamási 1656, Szeredai 1571, 1576, Zsögödi 1656, Taplocai 1609, Vajai 1656, Vásárhelyi 1589, Zabolai 1638, Udvarhelyi 1593, *Szabódi* Galambodi 1608, *Szaniszló* Felsőcsernátoni 1621, (1885—186.) *Szappanos* Szentmihályfalvi 1649, *Szász* Bándi 1655, Baróti 1655, Felvinci 1589, Korondi 1656, Lőrincfalvi 1656, Csávási 1654, 1655, Malomfalvi 1607, Nagybölöni 1622, Sárdi 1607, Siklódi 1647 Somosdi 1656, Szentimrei 1631, Zsögödi 1656, *Szebeni* Pálfalvi 1651, (1835—187.) *Székely* másképp Sárvári 1655, (1886—31) *Székely* Ákosfalvi 1609, Bodosi 1655, Dálnoki 1646, Kibédi 1588, Kölpényi 1655, Malomfalvi 1569, Pávai 1609, Remetei 1607, Sárdi 1620, Szabédi 1655, (1886—32.) *Szél* Nagyernyei 1569, *Széllyes* Bétai 1639, *Szentes* Amadéfalvi 1656, Kisbaconi 1671, *Szentgyörgyi* Székelykocsárdi 1668, *Szép* Baksafalvi 1629, Bibarcfalvi 1654, Sóváradjai 1614, *Szereday* Szeredai 1571—1576, *Szilágyi* Somosdi 1633, (1886—33) *Szilvási* Ilyefalvi 1610, *Szogyó* Galambodi 1655, *Szotyori* 1682, *Szócs* Dánfalvi 1656, Felsőcsernátoni 1655, Kászonfelsőfalvi, 1631, Nagyernyei 1675, Szeredai 1607, *Szöke* Zágoni 1615, *Szövér* (helyesen *Sővér*) Gyergyóalfalvi 1627, *Tamás* Csomortáni 1656, (1886—91) Kászonújfalvi 1584, Rákosi 1656, Szentdomokosi 1656, Szentkirályi 1656, *Tamásffy* Zetelaki 1585, *Tamási* Ákosfalvi 1639, 1630, *Tama* Bölöni 1650, *Tánezos* Vadasdi 1608, (1886—92.) *Tankó* Amadéfalvi 1656, Ilyefalvi 1656, Malomfalvi 1610, Siklódi 1617, Szépvízi 1532, 1607, *Tar* Csegezi 1609, *Tarcsafalvi* 1607, *Tarsoly* másképp *Torjai* 1631, *Tatár* Dombrói 1650, *Tompos* 1656, (1886—93.) *Tordai* Kocsárdi 1607, *Torjai* Felsőcsernátoni 1655, *Torni* Zetelaki 1605, *Tóth* másképp *Uzoni* 1649, *Tóth* Kecseti 1656, *Tót* Sinfalvi 1650, *Tóth* Szováta 1608, Udvarhelyi 1609, Vásárhelyi 1608, *Török* Harasztosi 1650, (1886—94.) Hodosi 1608, Kebelei 1609, Kiskászoni 1641, Sámsondi 1672, Szentmihályi 1656, Szentmiklósi 1603, Keresztúri 1611, *Tövisi* Hagymásbodoni 1633, *Tuson* Polyáni 1615, *Udvarhelyi* Szentmihályfalvi 1653, (1886—95) *Ujfalvi* Kövesdi 1672, *Vadasd* Erdőszentgyörgyi 1656, (1886—137.) *Vajda* Bergenyei 1607, Lécfalvi 1674, Sósmezői 1619, 1672,

Tekerőpataki 1607, (1886—138.) *Vajna* 1621, Kovásznai 1611, 1616, Szabédi 1655, *Valonez* (helyesen *Voloncs*) Kézdiszentléleki 1609, *Ványa* Kovásznai 1649, *Ványolós* Körösményfalvi (Csikszentgyörgyi) 1607, *Ványolós* 1655, *Várad* Szárazajtai 1654, *Várallyai* 1610, 1652, *Varga* Bándi 1655, Szentmihályi 1617, 1656, Zsögödi 1656, *Várhegyi* Lécfalvi 1610, *Vas* Borzsovai 1656, (1886—139.) Makfalvi 1656, Malomfalvi 1569, Martonosi 1592, Rigmányi 1656, Sóváradi 1656, Szentsimoni 1608, Jánosfalvi 1591, *Vasmáth* 1656, Szentmihályi 1607, *Vata* 1656, Szentgyörgyi 1583, *Vécsei* Bői 1570, *Végh* Bessenyői 1607, Csernátoni 1608, Felsőcsernátoni 1654, Szentiváni 1590, *Verebélyi* Hidasteleki 1589, *Veres* Amadéfalvi 1656, Árkosi 609, 1647, Csekefalvi 1607, Csikszentgyörgyi 1653, Kövendi 1609, Maksai 1591, 1632, Márkosfalvi 1607, Sámsoni 1584, (1886—140.) *Vida* Pákai 1626, *Zachariás* Teleki 1607, *Zágoni* 1649, *Zajzon* 1577, 1610, Rétyi 1630, *Zaló* Csibafalvi 1633, *Zeke* Nagyalambfalvi 1607, (1886—141.) *Zólya* Miklósfalvi 1641, *Sigmond* Étfalvi 1607, Felsőfalvi 1591, Kilyéni 1650, Rugonfalvi 1607, Székelyszállási 1624.

Horváth Sándor Budapesten, 1908-ban adta ki a magy. kir. Országos Levéltárnak az 1886—1907. években bemutatott címeres nemeslevelek jegyzékét. Ezek a családok a következők. Zárójelben a jegyzék lapszáma. *Bacsoni* Dobolyi 1648, (9.) *Barabás* Albisi 1674, *Blénesi* (Belényesy) Gyergyószentmiklósi 1615, (11.) *Csomortányi* 1722, (14.) *Erdélyi* Csicsói 1668, (16.) *Fabián* Semjénfalvi, (17.) *Filep* (Philep) másképp *Remetei* T. Lipóttól 1686, (39.) *Imreh* Szépvízi 1641, (23.) *Kelemen* Nagyerneyei 1672, (25.) *Kenyeres* Dálnoki 1615, (25.) *Keresztes* Nagybaconi 1681, (26.) *Kocsis* másképp *Angyalossy* 1635, (27.) *Literatus* másképp *Varga* Szentlászlói 1635, (30.) *Máthé* Nánánfalvi 1679, (32.) *Mihály* Árkosi 1676, (33.) *Orbay* Szentléleki 1617, (37.) *Paál* Pávai 1650, (37.) *Péter* Dálnoki 1665, (46.) *Puskás* Ditrói 1744, (41.) *Ravasz* Vajai I. Rudolftól 1598, (55.) *Sepsy* másképp *Marussy* Székely II. Ferdinándtól 1625, (48.) *Simonffy* Marosvásárhelyi 1681, (47.) *Szabó* Dálnoki 1665, (46.) *Szigyártó* másképp *Nagy* Marosvásárhelyi 1676, (49.) *Teleki* Dálnoki 1665, (46.) *Tóth* Sóváradi 1671, (53.) *Veress* Szentsimoni (Csik) 1640, (55.)

Dr. Illésy János és Pettkó Béla Budapesten 1895-ben adták ki a királyi könyveket, név szerint sorolván fel azokat, akik a királyi könyvek szerint címeres nemes levelet kaptak, vagy nemességüket igazolták. Itt a nemesség igazolásokat mellőzve a nemeslevél szerzőit sorolom fel. Zárójelben a munka lapszáma.

Árossy (Haralyi) Dániel 1691, (18) *Abos* (Borzsovai) Ferenc 1742, (245.) *Andor* (Komollói) János fiai Tamás és Benedek 1716, (245.) *Andrássi* (Kászoni) Ferenc 1721, (245.) *Angyalosi* Márton fiai Sámuel és Ferenc 1702, (245.) *Antal* (Udvarhelyszéki) Pál, felesége Tibódi Kata, gyermekei István, Gergely, András és Pál 1725, (245.) *Antal* (Csikszentimrei) János és István, János felesége Bede Judit, gyermekei István (ennek felesége Benedek Rebeka, leánya Rebeka), Erzse, Kata, Klára; *István* felesége Thamási Mária, gyermekei István, Anna, Zsuzsa, Borbála 1762, (245.) *Kökössy* András és György-József, András felesége Bágyoni Krisztina, gyermekei László, Zsigmond és József, György-József fia Lajos 1790, (118) *Szotyori* Sámuel szé-

kely főhadnagy, felesége Damó Ilona, gyermekei Sámuel, Teréz 1808, (213.) *Baka* (Kurtapataki) Áron, felesége Nagy Judit, gyermekei Antal, Anna nemességmegújítás címerrel 1743, (246.) *Balás* János (Marosszéki) 1721, (246.) *Balás* Károly székely kapitány, gyermekei Konrád, Manó 1826, (246.) *Balásfi* Gergely (Miklósvárszék) 1721, (246.) *Bálinth* (Lemhényi) György, felesége Felszegi Ilona, gyermekei, Pál Demeter, János, Ilona, Borbála, Katalin 1753, (246.) *Balla* (Csíkszentmihályi) József és Mihály 1739, (247.) *Balog* (Marosszentimre) Sándor 1761, *Barabás* (Albisi) István 1703, *Barabás* (Szépvizi) Mátyás 1742, *Barát* (Dersi) 1702, *Bárdi* másképp *Sinka* (Maros sz.) Mihály 1720, (248.) *Barra* László, András, Sándor és József Apafi Mihálytól nyert nemesség megújítása 1800, *Bartók* másképp *Szentiványi* János 1701, *Bene* másképp *Kászoni* Sámuel 1742, *Beteg* (Tusnádi) János 1742, (249.) *Biró* (Gyergyószentmiklósi) Péter, Pál 1716, *Biró* János (Csík sz.) 1721, *Biró* (Csikpálfalvi) Béla 1761, (250.) *Biró* (Sóvárad) Dániel 1761, *Bod* János (Háromszék) 1723, *Boka* György (Maros sz.) 1701, *Borra* János (Háromszék) 1700, (251.) *Borsos* Miklós (Csík sz.) 1718, *Borsos* (Gyergyóújfalvi) Gergely 1761, *Csató* (Csíkszentsimon, másképp Csatószegi) János nemességének megújítása 1715, (252.) *Csedő* (Csíkszentgyörgyi) Dávid 1742, *Csedő* Antal őrnagy 1753, *Csergő* (Gyergyóremetei) Balázs székely főhadnagy 1823, *Csiki* János lukafalvi ref. pap özvegye Török Anna és gyermekei Lajos, Antal, Sámuel, Dániel, Elek 1830, (253.) *Csipkés* András Albert, János, Ferenc (Aranyos sz.) 1702, *Czikó* (Csikmindszenti) Ferenc, fiai József, György és István, testvérei Bertalan, László, rokona György, ennek fia Ferenc 1721, (254.) *Damó* (Lisznyói) József néhai huszár őrnagy felesége nemes Orbai Zsófiától született gyermekei Antal, Mihály, József, Borbála nemességének megújítása 1801, *Domokos* (Csíktaplocai) István nemességének megújítása 1744, *Deák* József székely huszár főhadnagy 1823, *Dénes* (Bodoki) István 1700, *Diószegi* (Gálfalvi) János és György nemességújítás 1703, (255.) *Endes* (Csíkszentsimon) Mihály, György és Péter 1717, (255.) *Eröss* Mózes és Ferenc (Kézdi sz.) 1750. Étfalvi másképp *Varga* Bálint 1702. (257.)

Folyt. köv.

A mi nagy értékeink:

Szabó Dezső

Irta: Gergely Gergely.

Folytatás.

„A tűz, mint egy mérhetetlen örült hisztérika, sikongva, röhögve, heje-hujásan, jajgatva és ezer hangon ropta táncát. Néha meg-megrázkódott s ilyenkor vad öleléssel szorította magához a gyötrött emberi munkát. Belekapaszkodott saját lobogó hajába s égő hajtűket dobált szét a faluba, mint egy részeg színésznő. Kacérkodott lehajolt,

végignyalta a földet s azután, mint egy mérhetetlen vitorla, nekilobogott a sápadt égnek. A sötét utcákból, az egész felriadt faluból segítő emberek torlottak össze. A bennrekedt barmok bőgtek, a lovak nyerrítve rohantak a sziklák közt, a sötét mezők hús megnyugtatózásába, Meggajdult baromfiak sután, rikoltva szökdöstek a lehulló égő zsarát-nokok közt. Az egyik égő ház előtt egy asszony, kirisztva ágyából, egy szál ingben, megbontott hajjal, mint egy homlokon ütött barom bőgte az égbe: Jaj Istenem! Jaj Istenem!*

Mennyi mozgalmasság, micsoda vad forgatag, sodrás. A folytonos dübörgés, mindig legmagasabb cé, nem engedgondolkodni, magával ragad s igazán élvezni ezt a száguldást csak úgy lehet, ha teljesen átengedjük magunkat, ha hagyjuk, hogy vigyen magával, ha kikapcsoljuk agyunkat és csak érzünk.

De nemcsak akkor ilyen mozgalmas írása, amikor mozgást vetít elének, hanem állandóan. Egy pillanatra sem állhatunk meg, lélekzetet sem vehetünk, máris új rohanás következik s ebből áll egész munkája, minden munkássága. Ezt sokszor a lehetetlenig fokozza az egymásra toluló szavakkal. Szinte egyik, saját mondata szalad a toll alá: „A szavak, egymás sarkára lépve zivataros előfakadással bugygyantak ki belőle”.

A vágtában legnagyobb szerepe az igének van, mint a mozgás leghűbb és hívatott kifejezőjének.

A cselekvés szava

Gyakran halljuk szomorúan említeni; hja, hol van a mi nyelvünk más nemzet nyelvének kifejezőképességéhez! Mennyi rokonértelmű szavuk van pl. a franciáknak, hány árnyalatot tudnak azokkal kifejezni! stb. stb. Teljes tisztelet minden náció nyelvének s ez a megállapítás más nyelvre vonatkozóan lehet helytálló, de nem igaz a magyar nyelvre vonatkoztatva. Mert egyáltalán nincs okunk semmi szégyenkezésre nyelvünk miatt. A hibát inkább magunkban kell keresnünk, mert van a mi nyelvünknek sok olyan szava, amelyek csak nagy időközökben bukkannak elének s gyakran nem is tudjuk milyen gazdagok vagyunk. Mert nagy kifejező ereje van a magyar nyelvnek s egyáltalán nem lesajnálni való, hanem szeretni. Oly hajlékony, oly idomítható ez a nyelv, hogy minden nép költészetét a leghűbben tudja tolmácsolni, úgy versben, mint prózában. Nagy előnye és szépsége e nyelvnek, hogy a legtöbb szónak megvan az ellentett párja, a mélyhangúnak a magashangú változata. Számtalan példát lehetne említeni ennek igazolására bármilyen szófaj köréből. De kiemelkedően nagy kifejezőerejük van az igéknek s ezek között is a mozgást jelentőknek. Figyeljük meg csak pl. „surran“-t akusztikailag. A spiráns és likvidák egymásutánja is micsoda gyorsaságot kölcsönöz e szónak.

Szabó Dezső nagyon jól tudja ezeket s jól ki is használja. Szavainak igen nagy százaléka ige, vagy igei funkciót végző szó. S különösen jó érzéke van, amellyel igen sikeresen tudja kiválogatni kö-

*) Az elsodort falu I. 180-81 l. (3. kiad.)

zülök azokat, melyek a legszilárdabb stabilitásból is mozgást csinálnak. Ilyen igen gyakori szava pl. a „*bomlik*.” „A test remekbe *bomlik*,” „A félénk sugaratokból, a meghunyó bútorokból *kibomlott* a család.” Ime, a tökéletes mozdulatlanságból eleven, méghozzá gyors mozgást csinált. Hasonlóan alkalmas és gyakran használt szava a „*rángás*,” „*vonaglás*.” „A megmérgezett falu nem ember volt már, hanem *rángás*, *vonaglás*, ordító tag.”

De különbnél-különb módot tud Szabó Dezső arra, hogy mozgás kifejezésére képesítsen az igén kívül más szót is. Itt kezdődnek aztán a névszócsovarások, az ígébetörések. „Akkor a parasztkirály *felmagosult* a lobogó éjszakába.” A „*felmagosult*”-at ilyen használatban még nem igen láttuk. Fontos itt a mozgás kihangsúlyozása, ha a kifejezés még oly szokatlan is. Szabó Dezső a finis *sanctificat* media hive. Így lesznek aztán ilyenek; az „egész élete komlótermelésbe *lódult*”, vagy: „Pistike *lökött* egyet a tanító halhatatlanságán”. Ez egy kissé már drasztikus módja is a siettetésnek.

Nagy szeretettel használja a mozzanatos ígéket, melyeknek előhaladást-jelentésük villámvonalszerű. „Rugdossa a rém.” (tüdővész).

A mozgás szolgálatában áll Szabó Dezsőnél minden szó. Egyaránt cselekszik nála a tárgy, az elvont fogalom, stb. stb. Az ajtó „*jajgat és elhaltgat*,” a türelmetlenség „*kirugdos* belőle”; a vidámság „*lehalkul*” az arcról; a vágy *feltáncol* és pokoli ballettet *jár*. A mámorról így ír: „mindjobban *rugdosta* az agyakat, az átizzott tagok mind merészebben *mondták fel* a köztársaság rendjét.” „A meggyült panasz *felcsordul* a dolgok ajkára.” A kedv *fellobban* és „dús csevegésben *virágozik ki*.” A sírás „*felzökken* belőle,” vagy „megáradt lelke *kiolocsan* a világ áradásába.” Itt a megjegyzés *fel-felkunkorodik*; az izmok *felkukorékolnak*; az önérzet *vastagodik*; „az arcokon *kihajnalodik* a megbántott vér,” „az áprilisi nap *trombitál*.” „A forró ital *szétugrált* testében és *felkiabálta* minden fiatalságát.” Ezen a módon lesz az élet zuhogó, rohanó, toporzékoló, stb. stb. ad. inf. Annyi ezekből a példa, hogy csak fel kell ütnünk egy lapot akárhonnán, már is tolnak eléink ezek a száguldások Szabó D. műveiből.

Van olyan eset is, amikor egymással szemben haladó erővonalakkal feszíti Szabó D. a mozgást. „Dinó, hátra maradva, keserves sírással igyekezett előbbre tolni magát.”

Ha egy kissé jobban megfigyeltük a felsorolt példákat, könnyen észrevehettük, hogy az ige legtöbb esetben nemcsak a saját hatáskörében végezte el feladatát, hanem felülmulván önmagát, inadekvát munkát is végzett. „Az ige, mint kölcsönként számár, a jelző* és határozó terhét is viszi” — írja egy helyen gúnyosan Szabó D. s ez ráillik az ő stílusára is. Mikor pl. az egyik helyen azt olvassuk „szavakat *hullatott*,” a „*hullatott*”-ban kifejezésre jut az a mód is *ahogyan* a beszéd végbement. „Irtózatossájak vak vonaglása *röhögött* feléje a padlóról.” Az ige ebben a mondatban bizonyos gúnyt is fejez ki. „Hasábokban *fetrengett* végig minden ujságot.” (Hasábokat írt.) A „*fetrengett*” itt inkább elnyújtózást, nagyterjedelmet fejez ki, mint a szó valódi értelmét.

* Az ige jelzői szolgálatával a későbbiek folyamán fogunk találkozni

Nem egyszer súlytalan, vagy súllyal nem mérhető, vagy épen elvont főneveket tesz súlyossá igék segítségével Szabó D. A sóhajtás pl. amely eddig mindnyájunk ajkáról szállt, nála „esett le az ajkáról,” a hangok itt „rögökké súlyosodtak.” Ezek és az ezekhez hasonló kifejezések az expressiv erő legtömörebb megnyilatkozásai.

Igekötők tánca

Bizonyára megragadta figyelmünket szokatlanságánál fogva az előbbi fejezetben lévő példák egynémelyike. Az ilyen kifejezések, mint „az arcokra kihajnalodik a megbántott vér,” „A meggyült panasz telcsordul a dolgok ajkára” stb. rendkívül szokatlanok. Az igekötős szerkezetek rendkívül tömörséget mutatnak. Vegyünk példának egy egészen egyszerű esetet. Ez a szó, „rászeletel”, tulajdonképpen két igekötős igének az összetétele, a „rátész” és „felszeletel” összevonása. Az első szóból az ige, a másodikból az igekötő maradt ki. Szabó Dezső ezeket a lehetőségeket is a legtökéletesebben használja fel s igen érdekes alakokat hoz létre az igekötők szoktalan alkalmazásával. Általában mintha vezetőszerkezeteknél a „nem szokásos használati mód” lenne. A „fel” helyett következetesen „ki”-t, használ. „Kibredni.” (Fel. . .) Az „el” helyett hol a „ki”-t, hol „meg”-et használja. „Kifintorodott” (El. . .); „meghervasztott” (el. . .) „meglankult”. Kiviláglik ezek használatának a célja akkor, amikor nem igekötős igéket gazdagít ezzel „Milla örök bágyadtságából kitréfálkozott.” A mozgás nélküli „bágyadtságból” csak úgy lehet kijutni, a stabilitásból csak így lehet eleven mozgás. Igen szokatlan kapcsolat ez, de nagyon kifejező. Vagy: „A fiú febolondult Budapestre.” Érthető, tömör kifejezés. Még néhány megkapó példa: „A fiatalokból kifeszengett a tavasz;” „A gyerekekre kiverőfényezett a közeledő szabadság.”

Sokszor egész mondatokat helyettesítenek az igekötős szerkezetek. Az újra összelepedtek helyett Szabó D. azt mondja „visszamelepedtek.” Másik helyen mikor valakit keresnek, nem azt olvassuk, hogy összekeresették mindenfelé, hanem épen ellenkezőleg „szétkeresték.” Ebben benne van az is, hogy szétosztották a területet a keresésnél s hogy mindenki egy bizonyos irányban kutatott Micsoda összevonás ez: „Az öregasszony átijedt a szomszéd szobába.” („Ijedten ment át” helyett; de ennél sokkal kifejezőbb, úgy jobban benne van a féltő gond.)

Sokszor teljesen elveszti jellegét az igekötő és egy új szó képzéséhez járul hozzá. „A kabátokat beitta valamelyik kocsmába.” A „beitta” több mondatot helyettesítő kifejezés. Ugyanezt az értelmű mondatot ennyi szóval, ilyen tömören aligha ki lehetne fejezni. (Nem a kabátot, hanem az árát itta meg.)

Hogy mit lehet az igekötők felcserélésével elérni, azt legjobban a következő példa mutatja: „Még a testét fedő ruhát is leajándékozta.” Micsoda különbség érezhető az „el” és „le” inversiója folytán, mennyire mást fejez ki az elajándékozni, mint a leajándékozni.

Az igekötőknek ilyen szokatlan használata, a mozgást végző igét is elevenebbé teszi.

Translativus

A-vá-vé-s alakok használatáról van itten szó, melyek Szabó D.-nél töméntelen számban hemzsegnak. Céljuk ezeknek sem más, mint még érzékelhetőbbé tenni a mozgást, hiszen így szinte a szemünk előtt megy végbe a változás.

A-vá² használata ha nem is gyakori, de eléggé ismeretes. Az ilyen mondat például: „A guggoló falu egyetlen egy gömbölyű forró *boldogsággá lett*,“ fel sem tűnne, mert a *lett*, *válik* és ehhez hasonló igékkel megszokott formájú. De Szabó D.-nél nem ilyen egyszerűek ezek. Nála bármelyik ige elvégezheti a főnéven, vagy akár a melléknéven is e változást, sőt legtöbbször az épen nem odavaló (mondjuk nem megszokott) ige végzi ezt s így igen érdekes alakok jönnek létre, melyek legtöbbször igen jellemzők és végtelenül tömörök.

Figyeljük csak meg, melyek azok az igék, amelyek ezt az átalakítást végzik. „*Kulccsa tévesztett* agg csatabárd.“ — Kulccsa alakított, kala²pált, stb. lehetne, de „*tévesztett*“ — szokatlan. De benne van így ebben az is, hogy rossz és nagy is e kulcs. — Micsoda tömörség van ebben a mondatban: „A fiú feljött Pestre, hogy *urrá pazarolja* magát.“ Gondoljuk csak meg, hány mondatnál kellene más-képen kifejezni ezt a gondolatot, (Feljött Pestre, itt pénze révén bekerült a magasabb körökbe s idővel őt is az urak közé számították.)

Az ilyen szerkezet számára is megtalálta Szabó D. az ide alkalmas igét, amit tudatosan és következetesen használ, ahol csak lehetséges. Ez az ige a „*ficamodik*.“ E szónak önmagában is különös jelentése van és Szabó D.-nél még érdekesebbet kap. „Szerencsétlen *pappá ficamodott* tragikus színész.“ „Egy rabbinak *indult filozófiai magántanárrá ficamodott* esztéta.“ Az e szóval végzett változtatásokban az is kifejezésre jut, hogy az említett dolog nem felel meg teljes mértékben hivatásának, s csak a kényszerűség folytán lett azzá, ami.

Még érdekesebb e forma használata akkor, midőn belső érzések kifejezésére szolgál. „Szeretett volna valamit kérdezni tőle, kérdést, melyben átlophatná magába fia megbújt lelkét, hogy jó meleg anyai vérével *rokonná melegítse*.“ Itt a „*rokon*“ szó fogalma nyilvánvalóan nem a szokott értelmű, hanem érzés kifejezésére szolgál. Hasonló: „Az ebéd, mint egy nagy közös lélek, közös, egyhusú *családdá melegítette* őket.“

Példák még: „A hangok fekete *rögökké súlyosodtak*.“ (A hang könnyű, de súlyosat fejez ki) „A szántó kéz *ököllé vadul*.“ (Az ököl üt és így vad.) Egy kissé kedélyes: „A gyomor és has is aránylag szerények voltak . . . nem *polgáriasodtak pocakká*.“ (Polgáriasság — pocak.)

De nemcsak főnéven végzi ezt az átalakítást Szabó D., hanem

melléknéven is. Pl: „Ahogy az új rémek megszokottá fásultak, a sírás lefáradt.“ Mennyire összhangban van itt is az ige (érzésbelileg) a melléknévvel. „Odafurta magát az anyja teste mellé, fejét ráfektette a lakatlanná ürült mellre.“ „Teljes jozanná tisztult.“

Hogy miért kellene az ilyen szerkezetek, kitűnik a következő mondatból: „Kenyérré rohanó kalászosok“ „átérezték a kaosszá bomladozó gigászban a lesulyosodó vihart.“ Kellene, hogy beleilleszkedhessenek a rohanásba, örült forgatagba, ki ne ütközzenek onnan mozdulatlan-ságukkal. S el kell ismerni, nagyon jók, nagyon kifejezők e szerkezetek legtöbbje. Álljon itt még egy végpélda: „Élet, miért büntetél engem magyarrá?“

VI. Non plus ultra

Szabó Dezső mondanivalója halaszthatatlan, nincs ideje gondolatait rendbeszedni, lassan felépíteni, hétköznapi nyelven tudunkradni akarátát. Nála nincs középszer s nem is lehet. Az ügy, melyet képvisel életbevágóan fontos; a nemzet sorsa függ attól, hogy megértjük-e, vagy sem s ehhez nem tehet hangfogót, de nem mondhatja természetes hangon sem, ezt kiáltani kell, hogy mindenki megdöbbenjen s felfigyeljen rá. Ezért kell a végtelen nagyotmondás, a mindent túlkibálás, az örök fortissimo. Így van aztán az, hogy Szabó D.-nél nincsen alapfok s hogy nála semmi sem olyan, mint amilyen a valóságban, hanem több, sokkal több, a — legtöbb; vagy ha kevés, nagyon kevés, a — legkevesebb. Így lesz aztán; „l'intinella rögtön egy valóságnál valóságosabb nősténykigyó,“ s olyan hogy „Soha még kigyó nem volt ilyen kigyó.“ Így lesz valaki: „Tudós, nagyon tudós,“ majd „hóhér, nagyon hóhér.“ Azért nem elég csak ennyi hogy „ököl,“ hanem „három emberre való ököl; legagyonütöbbsököl,“ a fog „legharapósabb fog,“ a követő „a legutánatüncölöbbs ember.“ Az árok „nagyon árok,“ a plébános „nagyon plébános,“ sőt az Isten is „nagyan-isten Isten“

Nem egyszer két különböző érzetterületi fogalom összekapcsolásával találkozunk a fokozás érdekében, pl. „vak-süketen.“ (Látás és hallás területe.) Máskor synonym szóval fokoz, pl. „dacos-kihívóan nézett.“ De van példa arra is, hogy egy szót önmaga ismétlésével fokoz: „nagyon falu-falu volt.“

Bő alkalom nyílik itt is a névszócsavarásra s nem egyszer találunk melléknévi —bb—t főnevekhez ragasztva: „bűnebb itt a bűn,“ „a kender igyekezett kenderebb lenni.“

De fokozásra szolgál a gondolatok bizonyos szabályszerű ismétlődése a *gondolatritmus* is. „Nagy kelyhű kék virágok voltak a kezében., Nagy kelyhű kék virágok voltak a szemei.“ — „Már nem volt áldott a tavasz Kakas Istvánnak. Már nem volt Kakas István a tavasznak.“

A fokozás céljaira is megvannak Szabó D.-nek a jól megtalált, kiválasztott, legalkalmasabb szavai. Elsőnek kell ezek közül említünk a „roppant“ szót. Nincs műveinek egyetlen lapja sem, ahol ez ne fordulna elő: „A halálnak e roppant zuhatagán Miklós rángott.“ „A falu egy része leégett. Belelobogott az ősz roppant derülségébe.“ De roppant Szabó D.-nél a szél, pohár, a tehén tőgye, stb. stb. is.

Másik e célra használatos szó a „tragikus.“ Az előzőhöz hasonlóan mindenütt ott van, különösen olyan helyeken, ahol sötéten kell festeni. „Szobája *tragikus* volt a reggel szürke vonaglásától.“ „Arcára valami *tragikus* vízió lobogott ki.“ *Tragikus* az édesanya jósága, a zihálás, stb., minden, ha arra szükség van.

Harmadiknak az „*abszolút*“-ot kell említenünk, mert *csak* szeretet, *csak* imádat Szabó Dezső szótárában nincs, nála „*abszolút* szeretet,“ „*abszolút* imádat,“ stb. van csak.

A felsőfok legmagasabb pontját a „*frenézis*“ éri el, ami egyben a káosz, zürzavar kifejezője is. „Az *életfrenézis* minden vitustánca csak e hideg, nyugodt fekvők torz rángásai.“ — „A meglapult házak, mint sápadt, riadt gyermekek rémültek bele a szokatlan doldok *frenézisébe*.“ S igen sokszor fordul elő a „*frenetikus* siker.“

Van aztán még egy szó, melynél nagyobbbat Szabó Dezső sem tud mondani, az „*egyetemes*.“ Ennek jelentése magában foglalja az *összest, a mindent*. „A nyomorult kis falu kacagva táncolt bele az *egyetemes* kezdődés nászába.“ „Az *egyetemes* marcangolást. . . eltakarta a csók.“

Nézzük meg mily határokig megy egy szabódezsői fokozás: „Elvégtelenült mezőn millió és millió bölcső megszámlálhatatlansága ringott.“ Hét szó közül négy a sok, a nagyság kifejezésére szolgál, „Egy éktelen, mindent átrontó kiáltás, a világegyetem akarata.“ Ezek már a lehetőség legszélső határait döngetik.

Külön említést érdemel a „*rengeteg*“ (határozatlan számnév) szó. Ezt általánosságban többesszámú értelemben használjuk. Ha pl. azt mondjuk: *rengeteg* embert láttam, itt *rengeteg*=sok. Szabó D. azonban egyedekre vonatkoztatja és a nagyság kifejezésére alkalmazza. „Körülvették a *rengeteg* bácsit.“ „Ebben a helyzetben valahogy kiteljesedett a *rengeteg* férfi ősbölcény jellege.“ „*Rengeteg* teste hullámozott.“ „Akárki csinálta ezt a *rengeteg* tréfát, nagyszerű művésznek kell lennie.“ (Az utóbbi mondatban *rengeteg*=nagy)

Hasonló szerepe van a „*temérdek*“ szónak is. „Az egész *temérdek* világ.“ (Csak egy van. Itt a *temérdek* szintén nagyság kifejezésére szolgál.)

Valami.

Más alkalommal épen ellenkező módon éri el írónk a fokozást. Azzal, hogy nem határozza meg, nem szabja meg a határt, hanem csak érezteti s érzésünkre bizza annak felállítását. Erre igen alkalmas szót talált a „*valami*“-ben, mely szintén megszámlálhatatlan mennyiségben fordul elő műveiben.

„*Valami* fekete számum támadt fel benne, *valami* megfacsarta a szívét.“ „Az ég barna borulata *valami* nagy szelidséget, *valami* ott-honossá fájtszomorúságot szorított a puha mezőre.“ „*Valami* meghajló szomorúság mosolygott a levegőben.“ Sok esetben a *valami* a gondolat elhomályosítására, misztikusabbá tételére szolgál, ami azután alkalmat ad arra, hogy kifejezhetetlen nagyságra gondoljunk.

A fokozás célját szolgálják ezen kívül a jelzők halmozása, a szokatlan jelzőhasználat, stb., mindezekről azonban a következőkben lesz majd szó.

(Folyt. köv.)

Sásvár-megye ezer év távlatában.

Lehetek-e a felső tiszavidéki „gyepű örök“ ivadékai a VIII.—IX. században már kialakult Székelyország székelyei?

Az eddig nem ismert ősrégi magyar vármegye felfedezése.

Irta: Csikszentgyörgyi JÓSA JÁNOS.

Nemrégiben jelent meg a budapesti *Hargitaváralja* jelképes székely község kiadásában dr. Domahidi Sipos Zsigmond tollából egy 16 oldalnyi terjedelmű dolgozat, mely ez év júliusában, szabadságom idején, jutott egyik székely testvérünk útján kezemhez. Rögtön láttam, hogy írója a székely eredet kérdésében a *Hunfalvi — Karácsonyi — Szádeczky — Erdélyi* — féle székelytörténelmi örvényből kiemelkedve, de hatása alatt, új elméletet igyekszik fölláttatni, sajnos a székely-őstörténelem eléggé szépen és jól megalapozott főutvonaláról letérve. „A magyarországi gyepűk és a székelyek“ című munkájában ugyanis tovább építi azt a feltevést, amelyet „A székelység“ 1931. évi 4. számában „A sásvári székelygeneratio és a Comitatus Sásvár“ című érdekes cikkében igyekezett lefektetni. Idézi *Verbőczy* ama „megelevenedő“ sorait, hogy „vannak Erdélyben székelyek, kiváltképen való nemesek, akik scytha népből valók. . . kiket ma helytelenül, romlott néven sciculusoknak hívnak. . .“ s kimondja, hogy „a hagyomány történetl bece csak akkor tűnik igazán élénk, ha nyomozunk . . . ha a székelység ősvédelmi szervezetét, a gyepűvédelmi szervezetet nyomozzuk.“ A gyepűk nyomozásával foglalkozók pedig kétféle székelyt ismertek — írja — : I. ősfoglalkozású, II. a gyepűvel összeforrt, gyepűn ülő székelyt. „E nép a gyepűszervezet felbomlása után környezetébe olvadt be, vagy nemességet szerezve enyészett el.“ (! ?) A középkori köztudat a gyepűőrzést annyira a székelyhez növe látta, hogy a később pótlásukra határgyepűkre telepített más fajukat is, de egyáltalán a *gyepű-öröket székelyeknek* nevezték.“ Így jelentkezett, írja a szerző, „a foglalkozás utáni székely és a nemesi szabadsághoz hasonló helyzetű székely nép és név.“ „A gyepűszervezetben élő székelységnek gyepűkön való jelenlétére más magyarázat nem kínálkozott, mint az, hogy ezek kitelepített székelyek. Ez a felfogás minden törvényes alapot nélkülözött, akárcsak az a másik ellentétes felfogás is, t. i. hogy a székelyföldi székelyek innen-onnan, a határokról összeszedett székelység leszármazói, a keleti országhatár védelmére megszervezve.“

„A gyepűnek, mint honvédelmi szervezetségnek a kinyomozása hozta azt a kiváló eredményt, hogy a székelyek valamennyien közös nyelvűek-fajúak szerte Magyarországon területén és a honfoglaló ma-

gyarság e szervezetekben talált otthont. . . . Tehát a székely már akkor hún hagyományokat őrző, hún vérű mai nyelvét beszélő ősnép, mely Attila birodalmának szétesése alkalmával nem ment Keletre, de itt maradt a gyepűszervezetekben, a csiglamezőkön.“

Innen magyarázza a szerző, hogy *Anonymus* és *Kézai* más-más helyen csatlakoztatják az őslakos székelyeket a hofoglalókhöz. Majd azt állítja, hogy a vérszerződésben lefektetett törvények egyikének a „közösen szerzett földből közösen osztóznak,“ elve szerint kapták székely őseink a Székelyföldet *hadizsákmány* fejében. „Tehát itt kell keresni a Székelyföld megszállásának jogcímét.“

„A gyepűintézményt — írja tovább — a hofoglalók fenntartották és a székely (?) gyepűvédőket meghagyták. E foglalkozás utóbb annyira összeforrt a székely nép nevével a köztudatban. hogy még a másfajú gyepűőröket is székely néven hívták, sőt az erdőőröket és a későbbi várak kapuőreit is . . . utóbb a várkapuk kún—besenyő őrségeinek, sőt a határgyepűkön kipusztult székelyek helyébe telepített kún—besenyő—magyarnak is „székely“ lett a neve . . . A székely név fennmaradása maga bizonyítja, hogy a néhai gyepűk őrségének vérszerinti utódai a székelyföldi székelyek is, akik *Pauler, Szádeczky, Kardos és Sándor Imre* (valamint a szerző által) megjelölt úton-módon jutottak mai hazájukba a Comitatus Sásvár területéről.“

„A magyar hofoglalás a gyepűszervezeteket a székelyekkel együtt örökölte s így az húnörökség itt, a magyar földnek őslakóiból valók. Anyanépük egy, a hún. A magyarországi gyepűk székelyei egyek (?) *Anonymus* székelyeivel, kúnjaival és *Kézai* székelyeivel, akik a hún nevet a romlott székellyel cserélték fel a hún, majd az avar uralom bukásával.“

„A magyar hofoglalókkal szemben is indokolt volt a székely név megtartása, nemcsak azért, mert a magyar is új néven jött vissza, de mert mindkettő más-más vérközösséget, szervezetet (!) alkotott már akkor, bár a magyarságnak is megvoltak a maga székelyei, gyepű-kapuőrei.“ (?)

„A székely név időszerűleg népet, nemzetet, vagy foglalkozást jelölt: ugyane megállapítást tehetjük *Anonymus* „kúnjai,“ székelyeinél, kiket hol kúnoknak, hol székelyeknek nevez aszerint, hogy népet akar-e szerepeltetni, vagy gyepűört. *Ezzel a rejtély, — az összekelyhaza és eredet kérdése, megoldódott!* Ez pedig az, hogy az 1339-től a székelyispán címei között előjövő „háromnemű (?) székelység“ egyik nemét (?) az ugocsai központtal sikerült a szerzőnek kikutatnia a Sásvári Comitatusban.“

Aztán, hogy telssé tegye az összekelyhaza és eredet rejtélyének megoldását, azt írja dr. *Domahidi Sipos Zs.*, hogy a krimhildi csatából megmaradt, ellenségtől üldözött 3000 hún harcos a sásvári comitatus területére vonulva, csiglájukon, gyepűjükön várták be a hofoglalókat. A hűmaradékoknak e „részőshazájából mentek tehát őseink a magyarok elé is, és a Székelyföldre is! Hogy aztán a székely őshaza valóban a Sásvári Comitatus volt azzal bizonyítja, hogy emlékezet óta“ lakták a sásvári székelyek (?)

„Igy lesz érthetővé — mondja dr. *Domahidi Sipos Zsigmond* —

az ungi határszélen való csatlakozása a székelyeknek a magyarokhoz, mely Kézaynál majnem így van írásban lefektetve . . . Így lesz értethető Anonymus székelyekre vonatkozó emlékezése, kiket Bihar vár ellen vonultat fel. Így lesz érthető Anonymus másik feljegyzése, hogy a honfoglalók elsöben Ung várát foglalták el és e területen az ősi hún szálláson, gyepükön szálltak meg.“ Miután Thuróczi szerint „a megmenekült 3000 hún a Csiglamezőn, Erdélyben, Pannonia határszélén várta be a honfoglalókat, nyilvánvaló, hogy ez az a Sásvári Comitatus, amelyen emlékezet óta élt (Senyői) Pál apja, nagyapja.“ Vagyis a székely őshaza és eredete megvan oldva!

Én úgy vélem, hogy ezen gyepűör — székely származás elméletnek megdöntésére elég volna annyit mondanunk, hogy valóban más az a székely nép, melynek a keleti őshazából való kiköltözése után a VIII—IX. században a Bihar—Szereth között ősfoglalású országa volt a keleti írók tudósításai, — melyek a mi krónikáiróink följegyzése előtt mintegy 300 évvel íródtak — értelmében és más az a székely nép, amely Attila birodalmának szétesése óta a magyar területen mindenféle „néptörredékkel“ keverten a gyepükben húzódott meg és élt Árpád bejöveteleig. Ha szerző szerint ezek az „ittmaradtak“ kelet felé nem mentek, akkor egészen bizonyos, hogy sem a gyepűör-székelyek, sem a krimhildi csatából ellenség bosszúja elől „félve“ gyáván menekülő 3000 hún harcos sem alapíthatták a VIII.—IX. században már meglévő Székelyországot, annál kevésbé sem, mert ezek az utóbbiak úgy-e ott maradtak az ugocsai központú Sásvár Comitatusban, hogy bevárják a honfoglaló magyarokat. A tény az, hogy amíg valaki meg nem cáfolja a keleti, arab és görög írók azon tudósításait, hogy a székelyeknek országa a VIII—IX. században már meg volt a Bihar és a Szereth között, addig nem állíthatja senki, hogy a gyepűör-székelyek, kik e nevüket a gyepű üléstől kapták és „mindenféle fajú népből“ verődtek össze, a honfoglalás után „zsákmányrészü“ nyervén a mai székely-lakta területet, alapították országukat. De ha a gyepűnyomozók és a szerző szerint *Anonymus* is kétféle székelyt ismertek, akkor csakugyan lehetett is kétféle székely, a magyarországi gyepűülő, gyepűvédő, gyepűvivő székelyek (?) és az Attila népeből az őshazából kiszakadt és korán külön országot alapító székelyek, kik a magyarok Etelközben tartózkodása idején a mai földjükön éltek a gyepűszervezetnél magasabb alkotmányjogi szervezetben, ami azt igazolja, hogy már régebben ott lakhattak, a 8—9. századnál is előbb.

Ha feltesszük, hogy az országos gyepűk őrszékelyei a honfoglalás osztályrészüül kapták a Székelyföldet, akkor egy valóságos *gyepűszékely népvándorlásnak* kellett volna bekövetkeznie, amiről sem a krónikáirók, sem a történelem nem tudnak. S tegyük fel, hogy a mai magyar területen őslakó gyepűülőkről a történettudomány beigazolja, hogy ezek Attila egyenes leszármazói közül valók, s hogy ezek fogadták a honfoglaló magyarokat s nem a székelyországi székelyek, akkor is mí, Székelyföldről valók, Attilához való kapcsolatunkat a „Siculi trium Generum,“ a hún-kabar-székely egyenes leszármazás vérségi kötelékének emlékezetét oklevelesen megőrzött Zakul, Szakul, Zekel, Szekel-ország székelységén át tartjuk fenn. *Konstantin* és a keleti írók a 9. századbeli hún-kabar-székely lovasságról másképpen emlékeznek

meg mint *Kézai* a „maradt itten“ 3000 húnról. Gyáva nyulat nem szül Nubia párduca!

A „háromnemű székelység“ (trium generum Siculi“) kérdése egészen más valami. Itt csak hivatkozom dr. *Bálint Gábor*-ra és a keleti írókra, akik szerint a székely Attila igazi hún nemzetének mellékágát tevő három nemzetséggű kabartörzs volt, melyet Szekel- (hadviselő, előkelő, vitéz)-nek neveztek. Tehát a három nemzetséggű de egy nemzetté olvadó székelyek lakták ősfoglalású földüket.

A székelyhoni székelyek szaporaságuknál fogva már az őskorban kisebb-nagyobb rajt bocsátottak Magyarország területére.

A legrégebbi időkbeli kiköltözködés is az ősi Székelyországból, mely a régi egykorú írók szerint Bihar és Szereth között terült el, indult meg s nem megfordítva, miután a VIII — IX. században Székelyország ősi alkotmányszervezetében már meg volt.

Mint hogy a besenyők előrenyomulása a magyarokat menekülésre kényszerítette, a székelyek is nyugat felé menni kényszerültek és a Szereth vonalát feladva a Keleti-Kárpátok belső vonulatára visszahúzódtak. A nagyobb területű országuk hirtelen megszükitésével karöltve járt természetesen a nyugat felé való terjeszkedés, a kiköltözés.

Anonymus az V. fejezetben azt írja, hogy a „Székelyek előbb Attila népe voltak“ és Erdély őslakói. *Kézai* szerint is Erdélyben laktak a székelyek a honfoglalás idején.

Anonymusnak „a székelyek előbb Attila népe voltak“ értesítéséből kovácsolták azt a hitet, hogy a székelyek Attila húnjainak Erdélybe, a Csiglamezőre menekült ivadékai. És ez a hiedelem — csodálatos, — ma is tartja magát*). Szerző által négy ízben is idézett Turóczi-Kézainak krimhildi csatából menekült 3000 hún harcosa egyáltalán nem lehet alapítója Székelyországnak s nem lehet azonos az ősfoglaló székelyekkel, még akkor sem, ha magát saját nyelvén székelynek nevezte!

Anonymus jelzett híradása ugyanis azt jelenti, hogy a székelyek nem Árpád magyarjai közül valók és nem Attila menekült és ittrekedt töredék-ivadékai, de mégis Attila húnjainak ivadékai, mert előbb Attila igazi húnjainak, a hún-kazar törzsnek, — amelyből később a kabar melléknevet szerző székelyek kiváltak, — keleti ágát tették.

Vagyis így elevenedik igazsággá és valósággá főbíráknak, *Bartha Lajosnak*, a szerző által előljáróban elmondott ama 40 év előtti megkapóan találó felelete: „a magyar nép Árpád magyarjainak, a székely Attila húnjainak ivadéka! . . .“

Nem tudom, hogy *Bartha Lajos* főbíránk a történelmi nagy múlt tökéletes ismerése alapján tette meg e mélyértelmű nyilatkozatot éppen a hún eredet elleni támadások idején (*Szádeczky*), vagy a hagyományt őrző székely lelkének véletlen fogalmazása volt e tökéletesen megformált gondolat, de egy bizonyos, hogy *Anonymus* megállapításának történetírói bölcseséggel adott magyarázatot és kifejezést.

Igy csak természetes, hogy *Domahidi dr. Sipoz Zsigmond* testvér végkonklúziója „A székely nem Attila népe, de Attila vére“ ellentmond főbíránk gyönyörű definíciójának is, mert a székely igen is Attila népe volt és Attila vére is egyaránt!

*) L. vitéz Ákosfalvi Szilágyi László dr. „Székely nemesi rendi társadalom“ 1937. II. 1.

Amint nem igaz, hogy az igazi székelyek — a hún birodalom felbomlása után — Attila itt rekedt húnjainak ivadéakai, hiszen ezek, szerző szerint is beolvadtak vagy eltűntek; éppúgy nem igaz az sem, hogy a székelyek Magyarország területéről települtek, vagy költöztek be Erdélybe, mert ezen állításokat a honfoglalást követő századok születték csak.

És így nem igaz az sem, hogy „A Székelyföld népe a „Sásvári Comitatus“ területéről a Szamos völgyén a „Meszesi kapun“ át jutott a mai helyére még a gyeprürendszer fennállásának idején“ s még kevésbé igaz az, hogy a székelyek „a honfoglalásban való közreműködés fejében kapták osztályban“ a Székelyföldet, mert Székelyország a IX. században a gyeprüszervezetnél egészen más ősi poliikai szervezetben (Szék = megye, nem = kerület, Ág = alkerület) már megvolt a keleti írók egykori perdöntő adatainak értelmében. Tehát nem zsákmányolhatták saját hazájukat a székelyek. Ilyen lehetetlen állítása szerzőnek az is, hogy Árpád magyarjainak segítettek a székelyek „saját“ gyeprüjük elfoglalásában, tehát harcot vívtak volna önmagukkal is!

Dr. Hóman Bálintnak ama fejtegetése, miszerint a székely nép „az avar birodalomhoz tartozó s ennek bomlása után a IX. században Erdélybe huzódó néptöredék“ és „hazánk területén történetileg kimutatható hún törzsek valamelyikének ivadéakai“ sem felel meg a történeti valóságnak, mert a keleti írók adatai szerint a székelyek három nemzetségu törzse nem nyugatról, hanem keletről jött be mai hazájába és már ott lakott akkor, amikor a magyarok még Etelkuzuban tanyáztak.

„Történetileg megállapított tény — írja D. S. Zs., — hogy az országos határgyeprük és határkapuk szervezetei, sőt helynevei is csaknem kizárólag mai nyelvünkön hangzottak. Nem bizonyít ez mást, mint azt, hogy a székelyek ősnyelve a mai magyar nyelv volt.“

D. S. Zs. eme megállapítása Thury József írását juttatja eszünkbe. A magyarországi gyeprüknek, helységeknek nevei a Székelyföldiektől függetlenül keletkeztek, mert a székellyel közös eredetű és nyelvű néptől származtak. A magyar nemesség ugyanis hún-kazar eredetű és nyelvű, éppen úgy, mint a székely.

A magyar, kazar-kabar, kabar-szakul (székely), bolgár, avar: hún testvérnépek. Nyelvük nyilvánvalóan egyező, bár nyelvjárási eltérések feltűnők. A székely nyelv az adighe-kabard-székely nyelv. A székely nyelvben olyan szavak és kifejezések vannak használatban, amiket a magyar nyelv szótárával nem lehet megfejteni. Csak úgy idevetek hirtelenében néhányat: Irám = árnyék, Rózan = elhamvad, Csinord = árok, Alit = hederít (Nem es alit réja = rám se hederít, Kriza), Köver = kölap. Bálint Gábor összeállította az adighe szótárt. Ennek segítségével volt megfejthető a Szék. Oklevéltár elmásolt Ked, Kedd - je, a : khe, kha. Nemen khe = székely bíró. Kharkha = zsellérek bírása. Ennek a szótárnak segítségével fejtettem meg a Balaton név eredetét.*) Bányai János nagyon hasznos munkát végez azzal is, hogy most dolgozik a székely-szótár összeállításán. Sok eredeti székely szó került elő pl. a Kiszi = székely ételfajta stb. Aztán a „Szé-

*) L. A szegedi m. kir. áll. Szent Imre herceg fiúisk. 1929-30. évi Értesítője 4-6 l.

kely“ szó *Bálint G.* szerint a székelyek rokonai: az adighe-kabardok nyelvében dzeko, dzako, szeko, szako = hadjáró, le, li (v. lle, lli,) = testület, test; dzeko-li, dzako-li, szeko-li, szako-li, arabosan e-szegel esz-szekel = harcos testület, hadviselő, előkelő vitéz. Ellentéte a zsil-le = földtest, földnép, = (zsiller), a székely-magyar zsellér.

960 körül *József Kazar* király hún-magyar összeírásában önálló törzsként van megemlítve a Zagul nemzet, mely az arab *Ibn Roszteh* bolgár-Szaghul-Szakuljának, *Konstantin* császár-író bolgár*)-Szakuljának felel meg. Ez a törzs *Konstantin* császár szerint a Kazar törzsből legegéször kiszakadt háromnemzetségű, kiváltságos, és Kabar melléknevet szerző Szakul (Szaghul). Ebből lett az e-szegel, esz-szekel arabos és a székely magyaros név. Ha most már krónikásaink „romlott“ névről beszélnek, akkor ez csak az ősi „szakul“-nak, „szekel“-nek siculussá való romlását jelentheti.

„Az összszékelyek nevében tiltakozom—írja dr. Domahidi S. Zs.—mert mi sohasem voltunk kabarok, sem törökök, hanem a magyarral egyvérű, magyar nyelvet beszélő húnutódok.“ A magyar, kazar-kabar, kabar-székely, bolgár-avar: hún népek, amelyek — megnyugtatásul szolgáljon — nem tartoznak az Ural-altáji csoportnak sem finn-ugor, sem török-tatár ágához, hanem a középső turáni ághoz. Az 1.-és 2. ág távolabbi rokonok, de rokonok mégis!**) A székely és magyar egy töről szakadt testvér, de az elszakadás után külön-külön fejlődtek nyelvileg, jogszokásaik kiépítésében, közigazgatási szervezetükben.

„Valóság az, — írja tovább dr. Domahidi S. Zs. — hogy a székely tényleg a gypűörzése után kapta nevét a „gypűszak“ után, amelyből alakult a „szék“ szó is.—

Voltunk már „lófejők“, „hadifoglyok“, „szolgák“, „várőrök“, „útcsinálók“, „favágók“, aztán „zsákocskák“, „zsák ivadékok“, „baglyok“, „germán gepidák“ és így tovább s most lettünk „gypűörök“. Mik leszünk még, ha már székely véreink is az álmodozó tudomány csinálói felé hajlanak? A „gypűszak“=gypűör, gypűvivő. Gondolom, ha ez így van, akkor talán a hűntörzsek által szaka, száka gúnynévvel illetett nem húnok lehettek a gypűszakák = gypűvivők, akik nehéz harcot vívtak a tengernyi víz ellen, amely a „gypűkörvár“ falait veszedelmesen ostromolta az áradások idején, mert a „szék“ szó máshonnan származik és más jelentésű, és pedig az ősi húnkabard-székely „Szig“, „Szigge“, „Szike“ = Zeek = üléshely, lakóhely, megszálló hely, kerület. (Judices Sicularum *Sedium* Udvarhel et Maros-zeek, Zolnai: Magy. okl. 899. l.) A latin „sedes“ háttérbe szorulása ez a húnkabard-székely szike, zeek; szék szó előtt, mely nagyobb közigazgatási egység. A Szék Nemekre (kerület), a Nemek Ágakra (alkerület) oszlott. A „Nem“ ősi adighe-kabard-székely szó, mint az „Ág“. Age = nyulvány, rész, ág.) Ugyilátszik még ma is sokan nincsenek ezzel tisztában.***) A „székekre“ (megye), „nemekre“ (kerület) és „ág“-ra való felosztás már a pogánykorban

*) Bolgárság-hún-rokonság-közül való szakul.

**) L. Turáni népeké a jövő c. vezércikkem: „Abony és vidéke“ 1920. aug. 1. 13. sz.

***) L. vitéz Ákosfalvi Sz. L. i. m. 9. l.

megtörtént. Erre az ősi adighe-kabard-székely ősrvek tesznek ma is győzedelmes tanúságot, a Székelyföldön.

A székely történelem tanuhegyei ezek, melyek megerősítik a keleti írók egykorú közléseit: Székelyország székelysége a 8—9. században Bihartól a Szerethig elterülő államban élt, mikor a magyar testvérek Etelközben laktak. Mint az anyatörzsből legelőször kivált három nemzetségtű hún-kabar-székely nemzet keletről jött mint ősfoglaló Óshazájába elűtő jogi és sehol nem ismert tökéletes alkotmány-szervezeti érettséggel, ami büszkén vet világot nagy királyunk, Attila ősi birodalmának felderítésre váró fénykorára, melyet nem a honi hún-avar gyepűkből, hanem a kínai, húnbirodalmat jellemző, Évkönyvek-ből ismerhetünk majd meg, ha őstörténelmünk kikutatására fáradságot és áldozatot is tudnánk hozni.

De lássuk az oklevelet, amelyre dr. Domahidi Sipos Zsigmond az egész gyepűőr-székely elméletét felépíti.

Salamon fia, Domokos fia (a Sényőről való) *Pál* Lajos királyhoz fordul — elődjének Károly királytól nyert oklevelekre támaszkodva — székely voltának elismerése tárgyában.

Az I. oklevél szerint I. Károly királyt *Salamon fia, Domokos* arra kéri, miután ő — Domahidi dr. Sipos Zsigmond fordítása értelmében — „a sásvári székelyek nemzetségéből“ való „de generatione Syculorum de Saswar,“ de a háborus idő viszontagságai miatt földjéről eltávozni kényszerült, adjon neki engedélyt a visszatérésre.

Minthogy a király előtt ez a dolog nem látszott bizonyosnak, meghagyta *Domokosnak*, hogy az esztergomi és egri káptalannal oklevelesen bizonyítsa be állítását, egyidejűleg mind a két káptalant utasítja, hogy tegyenek jelentést arról, hogy *Domokos* mi módon igazolta magát előttük.

Az esztergomi káptalan jelentése szerint *Domokos* tizenöt tanúval világosan igazolta azt, hogy ő, a sásvári comitatusbeli és Ker. Szt. János ecclesiához tartozó Temesből, Nagy-Lövöből*) származó sásvári székely, „idem Dominicus coram nobis testibus infra-scriptis Syculum in comitatu Saswariensi, de Themus, de Nogh Lweuu apud sanctum Johannem se esse euidenter comprobavit.“

A tanuk nevei: Pataz, Leusták, Albert, Márton, Miklós, Jakab, István, Balázs, Ferenc, János, Mikcs, Landis, Ramacs, Arnold és Csima, kik mindnyájan esküvel erősítették meg, hogy ő, szülei és ősei is sásvári székelyek.

Az egri káptalan jelentése szerint *Domokos* igazi székely és ezt az egri káptalan sok nemestől és kanonoktól tudja s bizonyos, hogy ennek a *Domokosnak* örökös jószágá volt Nagylövön, a Temesi Székely-ben,**) ahol Ker. Szent János tiszteletére templom épült.

Károly király a két káptalan jelentése alapján Visegrádon 1323. május 29-én kelt oklevele értelmében megengedi *Domokosnak* földjére való visszatérést származásához méltó, törvény szerinti kötelesség teljesítés mellett.

A II. oklevél szerint Károly király megtekintvén az ő hívének, *Domokos* székelynek, *Salamon* fiának, *Egyed fia Iván* szolgájának

*) Szabolcs megyében.

**) Falu Szabolcs megyében, Nyirbogdánytól ÉK.-re.

hűségét és hűséges szolgálatait, ennek, de különösen ama hűséges szolgálatának jutalmául, melyet ő Dózsa akkori vajda Debrecen mellett vívott csatájában, urával, megnevezett Ivánnal együtt férfiasan és hűségesen, vérenek kiontásával teljesített, *különös királyi kegyképpen megengedi, hogy Domokos és az ő örökösei, bárhol akarnak, akár Domokosnak Senyői nevű falujában, akár másutt az országban, szabadon lakhassanak, de a király és az ő utódai idejében Domokost és örököseit senki ne merészkedjék arra kényszeríteni, hogy a székelyek közös helyére, vagy máshová menjenek lakni akarataik ellenére, sőt ő és maradékai, mint az ország többi nemesé, bárhol akarnak, szabadon lakhatnak.*

A III. oklevél szerint Lajos király Salamon fia Domokos fia, Senyőből való, Pál kérésére Károly királynak 1323. és 1326-beli oklevelét 1365. február 2-án kelt kiváltságlevél alakjában megerősíti. Dr. Domahidi Sipos Zs. erre az oklevélre építi fel gypűrendszer elméletét. De ebből az oklevélből nem olvasható ki az, amit ő kiolvasott. Nevezetesen nem olvasható ki: 1) hogy ezzel megoldható lenne az összékelty haza és eredet „rejtélye,“ 2) hogy ebből az „1339-től székelyispán címei közt előjövő „háromnemű székelység“ ugoicsai központú egyik neme“ kimutatható lenne, 3) hogy a „nagyterjedelmű sásvári Comitatusban elhelyezkedő sásvári székely generáció ősi nemzetségi birtokai, *múltjuk és a gypűkkel kapcsolatosságuk* intézményesen megrögzítve volnának,“ 4) hogy a király szabadságot adott volna a gypűkről, őrhelyekről (= a székelyek közös lakóhelyéről) való, s magyar nemesek jogához hasonló szabad költözködéssre, és végül 5) hogy a király „a gypűkről való távozási tilalom alól feloldotta“ volna, mert ezekről az oklevelekben szó sincs.

A „Magyar nyelv“ 1931. évi május-júniusi száma 205-9. lapjain közölt latin szöveg mellé adott magyarázatban ezt olvasom: „Az oklevél a felsőtiszavidéki székely *határőrök* egy eddig teljesen ismeretlen *őrállomására* és a székelyek XIV. századi társadalmi helyzetére nézve tartalmaz feletébb érdekes adatokat. Az oklevél Domokos kiváltság levelére vonatkozó részét így adja: „és senki sem kényszerítheti őket arra, hogy a *székelyek közös őrhelyén vesztegeljenek.*“

Szabad székely (nem jobbágy) soha várat, gypűt nem őrzött sem a Székelyföldön, sem Magyarországon !!

A vonatkozó oklevelekben fentieknek semmi nyoma nincs. Egyetlen egyszer sem fordul elő „őrállomás,“ őrhely (custodia) szó, vagy olyan kifejezés, ami erre engedhetne következtetni. De nem fordul elő semmilyen alakban a gypű szó sem. A „locus“ szó az „ad communem locum Syculorum“ kifejezésben fordul elő, melynek jelentése: „tér,“ „állomás,“ „lakóhely,“ „szállás,“ „helység,“ de semmi esetre sem jelent „őrállomást,“ vagy „őrhelyet.“ Sasvaar lehetett „Castrum“- (erősség) szerző szerint még a XIII. században is, de nem volt már a XIV. században. Nagyon igaz van a „Magyar Nyelv“-nek „akkor, amikor a székely őei jogra vonatkozó hiteles (?) följegyzések nagy horderejét (!) leértékelní törekszik azzal, hogy e generációt egyszerű telepítésnek, határállomásnak tekinti, amelynek kizárólagos feladatát a tiszabecsi „vadum liberum“ tisztai gázló őrzetében látja.“ Domahidi dr. Sipos Zsigmond a „Magyar Nyelv“ helyes meglátását nehézmé-

nyezéssel fogadván, azt erősíti, hogy az oklevélben felcsillámló néhai nevű „Comitatus Sásvár“ és a „sásvári székely generáció (nép)“ kifejezések e Comitatusban a honfoglalás korát megelőzőleg szervezetten, székely csiglát lakó generáció, őstelepés nép tartózkodását, létét bizonyítják.

Hogy a „Comitatus Sásvár“ kifejezés nem lehet honfoglalás előtti eredetű, az természetes. Tehát e később fölcsillámló nevezet nem lehet bizonyíték a honfoglalás előtti állapotokra nézve.

És a „Comitatus“ nyilván a „főesperességgel“ függ össze, mit igazol az is, hogy az oklevél Nagy-Lövő helymeghatározásánál a Szent János ecclesiát is megemlíti.

A „Comitatus“ szóban tehát semmiesetre sem láthatjuk „a háromnemű székelység egyik generációját és annak telephelyét,“ a „comitatus“ és generációt semmiképpen sem lehet a húnok itt lakásával kapcsolatba hozni, annál kevésbé lehet „bennük a hún korszak maradványait látni“ és a comitatus szó alatt az „egyvérű, feketevérű székely generációösszességének“* megjelölését érteni, mert tudvalevőleg az egyház tüzzel-vassal pusztított minden pogánykori emléket, szót, hagyományt s így aligha volt érdeke, hogy felelevenítse és megtartsa az utókor számára.

De nincsen szó sehol az oklevelekben a „sásvári székely nemzet-ségről“ sem.

„Dr. Domahidi Sipos Zsigmond ugyanis az oklevél „de generatione Syculorum de Saswar“ kitételét sásvári székely nemzetségnek fordítja és ebből aztán megállapítja, hogy a nagy kiterjedésű Sásvár székely megyében megtalálta a háromnemű székelység egyik nemét: a sásvári székely nemzetséget, melynek nyomozása lesz további célja. A „generacio“ itt nem nemzetséget, hanem származást jelent és az idézett kifejezés helyes értelme: „Sásvári származású székelyek.“ (Székelyek sarjadékából való: Sásvárról.) Ennek helyességét különben maga az id. oklevél eme mondata is igazolja: „... de generatione eiusdem Domini cercius edocti liberam eidem concessimus licenciam ad propria redeundi ad debitum impendendum Regie maiestati servitium iuxta generationis sue legem, sicut debet.“ (Származásáról biztosabban megtudva, megadjuk a szabadságot sajátjába való visszatérésre a királyi fenségnek kijáró köteles szolgálat mellett és úgy, amint származásának megfelelő törvény értelmében ezzel tartozik.) Világos, hogy Domokosnak nem székely nemzetségét, hanem *székely származását* kellett igazolnia. Hogy aztán Szabolcsban, Ugocsában és másutt is laktak székelyek az természetes. De abból, hogy a Sásvári Comitatusban egymástól távolfekvő székely lakosságú, vagy székely nevű (Themusy Zekul) falvak lehettek azt következtetni, hogy e területen olyan összefüggő ősrégi székely település volt, melynek egyik nemzetsége az ugocsai központú sásvári székely nemzetség s hogy innen a Székelyföldet is benépesíthette, egyáltalán nem lehet, de nem is szabad. A szabolcsi Székely-Zekul falu és az ugocsai néhány székely lakosú Sásvár csak azért került egy kalap alá, mert egy egyházi kerülethez tartoztak — az egri káptalan jelentése szerint — valamikor, hiszen ez

* L Dr. Domahidi Sipos Zs. A Székelység 1933. 4. sz.-ban közölt cikkét.

időben, a XIV. század elején, a sásvári főesperesség már ismeretlen és csak emlékezetben él!

Végeredményben a Sásvári Comitatusban nem lehet keresni székely nemzetségeket, mert itt nem voltak székely nemzetségek, csak székely származású székelyek lakhattak a múltban is, ma is. A székely eredet és őshaza kérdésének megoldására kitalált gypűrendszer elmélet megdőlt már ezzel is.

A II. oklevélben, mely az első után három év múlva kelt, arról van szó, hogy a király *Domokosnak*, Salamon fiának, *Egyed fia Iván szolgájának (famulusának) különös királyi kiváltsággéppen* engedi meg a szabad költözködést és különös szigorral *hangsúlyozza* a király, hogy az ő és utódai idejében *Domokost és örökösait senki se merje kényszeríteni a székelyek közös lakhelyére*, „ad communem locum Syculorum,“ — akaratauk ellenére.

„Idem Dominicus et eius heredes vbicumque voluerint, siue in possessionibus ipsorum acquisitiis, specialiter in possessione ipsius Dominici Seneu vocata, siue alias in Regno nostro deinceps liberam habeant residendi perpetuo facultatem, nec quisquam nostris et successorum nostrorum temporibus eundem Dominicum et suos heredes ad communem locum Syculorum vel alias contra ipsorum voluntatem causa residence ire compellere presummat, ymo eunden et ipsius successores titulo aliorum nobilium Regni nostri vbicumque voluerint residere libera facultate residendi permittat gratulari et gaudere.“

A székelyek (?) által lakott Sásvárt dr. Domahidi Sipos Zsigmond a székelyek közös lakhelyének, gypűjének, a Magyar Nyelv közleményének írója a „székelyek közös őrhelyének“ nyilvánítja, a felsőtiszavidéki székely határőrök (felfedezett) őrállomásának, a gypűszervezet egyik tagjának az id. okl. „székelyek közös lakóhelye“ kifejezése alapján.

Ez az oklevél ismeretes volt már régebben is. (Fejér : Cod. Dipl.) Szabó Károly, a Székely Oklevéltár szerkesztője, kivonatban közli (Sz. O. I. 52.) és jegyzetben a következőket írja :

„Senyő falu Szabolcsban, egy mértföld távolságra, Székely falutól, Hogy ezen szabolcsi Székely nevű falu nevét székely eredetű lakósaiktól vette, bizonyosnak tartom, Szabots vármegye közepében határőrökről szó nem lehetvén, Székely falu lakósaikat határőröknek nem hihetjük, s Fehér állítását, hogy a székely nem nemzeti név, hanem tisztet, foglalkozást jelent s egyértelmű a határőr névvel, ez adat által is megcáfoltnak tekinthetjük. Mert ha székely valósággal annyit jelentett volna, amit határőr, s ha I. Lajos király az esztergomi és egeri káptalan nyomozásából arról lett volna meggyőződve, hogy Sényői Pál és atyja Domokos igazán székelyek lévén, határőri szolgálatot tartoznak tenni, lehetetlen lett volna neki azt mondani, hogy igazi székelységök el lévén ismerve, ahol nekik tetszik, ott lakhassanak. Ellenkezőleg az oklevélből az tűnik ki, hogy igaz székelynek lenni, annyit tett, mint teljesen szabadnak lenni, amint hogy ez a székelyekre nézve teljesen állott, akik az által, hogy ide vagy oda, pld. az Aranyos, vagy Vág vidékére telepedtek, mint székelyekkel velők született szabadságokat el nem veszthették, míg a határőrök kiváltságai természetesen a helyhez kötött szolgálattételtől voltak föltételezve. Hogy a székely

nemzet nem volt határőr, — habár hazája földjét s így Erdély keleti határát védte is, — kitétszik abból is, hogy a székely földön létezett végvárok, — mint Szent-Lélekre, Udvardra, Várhegyre nézve a XIII. és XIV.-ik században oklevelesen tudjuk, — királyi birtokot képeztek s őrsegük kir. várnagy alatt állott, míg a valódi székely birtokban királyi jog nem létezett**

Ez világos beszéd! Vizsgáljuk meg ezután az „ad communem locum Syculorum“ kifejezést az oklevél alapján. Miért kért Domokos Egyed fia Domokos szolgálja, (Domahidi dr. S. Zs. szerint is) famulusa először csak engedélyt a királytól arra, hogy (szülő) földjére, falujába visszatérhessen? „... petens a nobis humiliter, et cum propter maliciam temporis inpaccati de terra sua a longo tempore retroacto dicesserit, concederemus sibi licenciam et parceremus eum redire ad propriam terram suam.“

Miért kellett igazolnia azután azt, hogy székely? És amikor ezt a Nagy-Lövői lakos és Temes-Székely-i birtokos Domokos, az ott élő 15 tanúval (az oklevél nem mondja, hogy ezek székelyek voltak, mint Domahidi dr. S. Zs. állítja) és az egri káptalan sok nemestől és kano-noktól nyert értesítés alapján „idem Dominicus est verus Syculus de generacione Syculorum de Saswar et hoc a multis nobilibus et con-canonicis nostris scivimus,“ megállapítja, miért kellett eltelténi jó há-rom esztendőnek a hivatalos elismerésig, és miért kellett „különös ki-rályi kegyképpen“ „inter alios Siculos eundem Dominicum hac regie gracie prerogatiua speciali duximus decorandum“ — elismerni? És mi készítette a királyt arra, hogy Domokos érdemeit, hadi szolgálatait hangsúlyozza, mikor ez az igaz-székelynél nem érdem, hanem köte-lesség, és főképpen mi lehetett az oka annak, hogy a király pecsét-vel ellátott levélben Domokos személyére — és nem általánosan — meghagyja, hogy őt — a székelyt *senki sem kényszerítheti* a széke-lyek által közösen lakott területre, földre akarata ellenére eltávozásra birni? Miért kellett a Károly király oklevelét, melyet összetört és szétszakgatott pecséttel mutat fel Sényőn lakó Salamon fia, Domokos fia: Pál, újra átíratni és megerősíttetni Lajos királlyal?

Mert, ismételjük, a király elismeri Domokos igaz székely voltát, és külön szabad költözködést is biztosít neki.

Domokos tehát szabadon jöhet-mehet ahová akar, de szerzett egy királyi okiratba foglalt olyan előjogot, amellyel felvértezve senki sem kényszerítheti már többé, hogy oda menjen, ahol a székelyek közös szállása, területe van. Tehát minden kétséget kizáróan ezen előjog megszerzése előtt valami ok miatt kényszerítették, hogy oda menjen, most azonban már ügye rendben van. Vagyis Domokost igaz székellyé avatják a tanúk, ugyanakkor királyi parancs értelmében nem kényszeríthető, hogy a székelyek közé menjen lakni.

Tudni kell, hogy a szabad székelyek jogilag egyenlők voltak. E jogegyenlőség alapján az egész Székelyföld közös volt, mert mind-annyiuké volt. Ez volt a székely földközösség. Az őskorban kimondott költözködést és birtoklást már a XIV. században minden szé-kelyre nézve törvény biztosította — még a külső országokban is.

*) L. Szék, Okl. I. 52. lap.

Ezt az álláspontot különben maga az oklevél is igazolja. Nevezetesen az oklevél két helyen azt erősíti meg, hogy Domokos apja és ősei sásváriak. Már pedig ő éppen oda kér Károly királytól visszatérési engedélyt.

Ez pedig Dr. Domahidi Sipos Zs. szerint a székelyek közös helye, a gyeptű, és az egész gyeptűrendszer, a „Sásvári Székely Comitatus“. Miután a Temesi Székely és „Nagy-lövő“, — ahol Domokosnak birtokai voltak, — szintén a „Sásvári Comitatusban“ van: Domokos a kérés idején nincs a Sásvári Comitatusban. Tartózkodási helyét azonban az oklevél nem jelöli meg, a valószínűség szerint Sényőn, ahol fia Pál lakik, él az apa is. Ebben az esetben Sényő nem esik a Sásvári Comitatus területére. Már most ha az oklevél a székelyek közös helye alatt a „sásvári székely Comitatus“ érti, — miként ezt Domahidi is állítja — a király Domokos saját szülőföldjére való visszatérését szorgalmazó kérésének teljesítésével önmagával jönne, a legfurcsább ellentétbe akkor, amikor királyi tekintélyének súlyával parancsolja meg, hogy az ő és utódai ideje alatt senki sem kényszerítheti Domokost a „székelyek közös területére“ menni! — holott előbb megengedi. Vagyis a székelyek közös lakóhelye nem lehet a „Sásvári Székely (?) Comitatus“!

Az oklevél emellett sehol sem szól a *Sásvári székely (!) Comitatusról*, csak egyszerűen *Sásvári Comitatusról*, ennél fogva a sásvári „Székely Comitatus“ neki is létezett. Erről nem tud egyetlenegy oklevél sem, még a gyeptűelmélet alátámasztására hivatkozott 1323-1326-és 1356-beli oklevél sem.

Tudni kell azt, hogy az ősiségi törvény behozataláig (1351) a jobbágyságnak személyi szabadsága és szabad költözködési joga nem volt. Domokos, az oklevél szerint Egyed fiának, Ivánnak szolgálja, Domahidi S. Zs. szerint „famulusa“, a földesúr szolgálataira berendelt jobbágy (*nemes jobbágy*), a familiárisok osztályába tartozó, birtokkezelő tisztviselő, Serviens, vagyis hadiszolgálatot teljesítő familiáris, I. Károly korában. Mint ilyennek szabad költözködési joga nem volt, ezért kéri a király engedélyét szülőföldére, — ahol ő, apja, nagyapja és ősei laktak, — való visszatérhetésre. A király előtt gyanussá lesz a dolog. Bizonyoságot akar látni. E közben igazolják, hogy székely, mert mint ilyennek szabad bárhová költözködnie. Azt kell mindebből logikusan látnunk, hogy az oklevél „ad communem locum Syculorum“ alatt a székely földközösséget, a székelyek közös földjét, területét érthette csupán.

Logikai képtelenség egyébként az az elképzelés, miszerint I. Károly király a rég eltűnt és már ismeretlen sásvári gyeptűt vagy gyeptűrendszert értette a „Székelyek közös helye, szállása“ alatt, mikor a székelyek közös helye, földje pontosan körülírt határral az ő idejében és azelőtt is ismert volt egész Magyarországon, az a Székelyföld, amelyet őseink, Szent István birodalmába való olvadás ellenére, mindenkor még 1505-, 1506- és 1554-ben is Székelyországnak, „Zekel-orzag“-nak*) neveztek az oklevelek bizonyossága szerint és az ősrégi, elsőfoglalású hazához való rendületlen ragaszkodás, meg a jogtörvényeik alapján.

*) L. Szék. Okl. I. 307. 315. II. 10.

Minden esetben a valóság az, hogy az id. oklevelekből senki sem bizonyíthatja azt, hogy a székelyek gyepűőr ivadékok, s hogy a székelyek közös ősterülete, ősföldje a Felső-Tiszavidék gyepűszervezete s így a gyepűőr-székely őshaza elméletnek komoly alapja nincs.

Domokos esetére pedig ráillik Verbőczi eme meghatározása: „A királyi privilegium az az oklevél vagy szabadságlevél, melyet a fejedelem jó akaratjából gyakran még a közönséges törvény ellen is, engedett valakinek.”

A tanúságot egyrészt 15 ember teszi, ami nem elfogadható, másrészt a hallomásból értesülő: egri káptalan, „a multis nobilibus et concanonicis nostris scivimus“. És a király mégsem épít vallomásokra s nem ismeri el igaz székely voltát, mert ezt nem teheti, hanem az érdemekre való hivatkozással különös királyi kegyképpen teszi szabaddá Domokost. Mármost ha Verbőczinek, a királyi privilegiumra vonatkozó előbb idézett meghatározását összetesszük az 1555. ápr. 28-án Székelyudvarhelyt megtartott Székely nemzetgyűlésen összeírt ősrégi székely törvények 63. §-ban*) foglaltakkal, mely szerint: „Székelynek a földéről, ha ki akart menni, szabad volt mindenkor, és ha valaki valahonnan székelyek földjére akar jönni, az is szabad, erővel ki nem vethetik *de a nemes jobbágyot be nem fogadhatják*, el se vethetik“: — világosan áll előttünk az a rejtély is, hogy miért kellett a királynak kiemelni azt, hogy Domokost senki se merje kényszeríteni, a székelyek közös helyé-e, földjére — akarata ellenére menni.

Ezzel most már mi is eljutottunk a végkonklúzióhoz.

Ha a Comitatus Sásvár nem volt gyepűőr-ösi település, és nem volt az ott élő húnivadékok összeségét jelentő fogalom, hát mi volt akkor?

Erre a felelet nagyon könnyű. A király nem ok nélkül fordul az esztergomi és egri érsekséghez, mert csak ők tudhatnak Domokos származása felől biztos adatokat szolgáltatni. Szent István 998-ban 10 püspökséget alapít. Az egyházi közigazgatásnak alapjául pedig az ország politikai közigazgatása szolgál. E szerint a politikai megyék alapján keletkeztek az egyházmegyék. Közigazgatási közegei: a főesperességek. „A politikai megyék megalakulása jelzi egyszersmind a főesperességek megalakulását, melynek legrégebb nyomaival jóformán a XIII.-ik évszázad okmányaiiban találkozunk.“**)

Szent István idejébeli vármegyék területére estek a komáromi, honti, barsi, sásvári, esztergomi, visegrádi és szent-eusetachi főesperességek. A sásvári főesperesség emlékét fenntartották az 1233*** és 1272****-beli oklevelek.

A főesperességeket, mint *Pesty Frigyes* is írja az „Eltűnt régi vármegyék“ című munkájában, nem a várispánság, hanem a valóságos megyék után szokták elnevezni. Így a „Borsvai főesperesség“

*) Szék. okl. I. 124. l.

***) I. L. Ortway Tivadar „Magyarország egyházi földrajzil eirása a XIV. század elején“ c. l. 4.

****) L. Katona: Hist. Crit. V., 645. Pray.: Annales I, 237. és Specim. Hierarchie II, 67. Theines I, 116. 117. Fejér III. II, 319. 326. Kovacsich; Suppl. ad Vest. conv. I, 10. Palma; Not. Rer. Hung. I. 637, Knauz; Mon. I. 297.

*****) Fejér V. I. 255, Knauz I. 597.

meglétéből joggal lehetett következtetni a régi Borsva megyére, melyről csak az 1301.-beli oklevél emlékezik meg utoljára. A *sásvári főesperesség* után teljes joggal következtethetnénk Szent István idején alakult *Sásvár megyére is*. *De ime az 1323. és 1326.-ban kelt ismertett oklevelek fenntartották az emlékezetét az eddig nem ismert ősrégi Sásvár megyének*, melynek székhelye Sásvár volt, annak az ezer évvel előbb épült templommal együtt, mely Ker. Szent János tiszteletére építettek őseink a *Themusy-Zechul* faluban.

A templommal együtt eltűnt a vármegye emlékezte is. E vármegye már nem volt meg a IV. században, mert szó többé nem esik az egyházmegye területén. Az egri egyházmegye területén a XIV. század elején 11 főesperesség van: a Máramaros-i, Borsva-i, Szabolcs-i, Ung-i, Zemplén-i, Sáros seu Mos-i, Novum Castum-i, Borsod-i, Heves-i, Pata-i és Val. Agr.-i. Az 1233.-ban és 1272-ben még említett *sásvári főesperesség* nemsokára megszűnt, mert megszűnt *Sárvár megye is*. Az 1323 és 1326.-i oklevél szerkesztése idején azonban az esztergomi és egri káptalan emlékezetében még élt, mint az oklevél igazolja.

Ezzel nemcsak megcáfoltam, dr. Domahidi S. Zs. ama állítását, hogy Comitatus Sásvár=sásvári székelyek, sásvári székely generacio összessége, hanem felfedeztem egyuttal egy ősrégi, eltűnt magyar vármegyét, amiről eddig a történeti-földrajz nem tudott.

Az érdem elősorban dr. Domahidi Sipos Zsigmondé, mert ha ő nem találja meg az oklevelet és a „Magyar Nyelv“-ben közzé nem teszi, és a székely eredet téves magyarázatával figyelmemet föl nem költi talán örökre fölfedhetetlennek maradt volna a „Comitatus Sásvár“ relytélye.

Az általam felfedezett Sásvár megyének, az eltűnt magyar ősvármegyének a történelmi feledés ködéből való előtűnése ragyogtasson minden székely és magyar szemébe biztató fényű reménycsillagot a dicső múltra építő jövőendő akarásában.

Székelyek-e a Bólyaiak ?

Elovasám *Dr. Dávid Lajos* munkáját, melynek címe *A két Bólyai élete és munkássága*, de a Bólyaiak székely voltát „kétségtelenül“ bizonyítva nem találtam. A Bólyaiak erdélyi magyar nemesek, de nem székelyek. Igaz, hogy Bólyai Farkas anyja Pávai Vajna Krisztina székely volt, valamint a felesége is Árkosi Benkő Zsuzsa, Árkosi Benkő József és Bachmann Julia leánya, de sem Bólyai Farkas, sem a fia János nem lehettek székelyekké az anyjuk után.

Szó lehetne esetleg arról, hogy Bólyai Farkas felesége vagy az anyja fiú-leány volt, de erre az idézett munkában adatot nem találtam.

Dr. Balló István.

Császárné pávája

Irta: csikszentkirályi BORS DEZSŐ.

A hegyoldal lankás részén a dús fűben ezer és ezer tarka virág káprázatos képet nyújtott. A júniusi forró napos időben tikkadtan, ernyedt karokkal bóbiskáltak a lombos fenyő-óriások. Ide szöktünk ki Rózsival, az unoka-hugommal szüleinktől, akik lennebb, a kis patak melletti hársalé alatt heverészték.

Rózsí lepke módon szálldosott virágtól-viráig, — s amikor egy csokorra valót gyűjtött: leült a fűbe és rendezgette a színes virágokat.

Én csak néztem szép, rózsás arcát, finom, karcsú termetét. Olyan volt, mint egy harmatos, üde, nyíló vad-virág.

Utóbbi időben Rózsit évente csak egyszer-kétszer láthattam — és pedig: a somlyói és a mi búcsúnkkor. Ilyenkor szokott szüleivel Udvarhelyről hozzánk jönni. Még előző évben kis, csitri lánynak tartottam Rózsit. De utolsó találkozásunk óta egészen megváltozott. Arca kissé hosszúkás lett. Szemeiben valami kifürkészhetetlen tűz csillogott. Alakja gömbölyűbb, teltebb lett. — s formás, sejtelmes keblén megfeszült a sikkes, fehér blúz. Hol komoly, hol csapongó kedélye sejtette, hogy énjében a fiatalság féktelen, de bizonytalan tüze tombol.

Leültem melléje, átkaroltam és gyöngéden magamhoz vontam: — Te, Rózsí! olyan nagy és szép lány lettél, hogy maholnap meg sem merlek csókolni . . . — mondoitam, nagy komolyan.

Rím nézett s szó nélkül tartotta csókra rózsás arcát. Majd kibontakozott, felugrott és incselkedve szaladt a közelben levő fenyőbokrok felé. Én utána iramodtam s percekig kellett üldözni, amíg utólérhettem. És amíg e kis ártatlan incselkedéseink folytak, észre sem vettük, hogy zivataros légkör kering körülöttünk.

Egyszerre csak a szél úr sikongva szaladt át az erdőn. Az ernyedten bóbiskáló fák megremegtek. A madarak ijedten bujtak el az erdő sűrűjében. Majd megvillant az ég és csattogott a völgy, mintha a pokol kapuit döngették volna. A szél orkána vált s hajlongtak, ringottak az óriás fenyők, mint annyi karcsú leány. Már fejemen éreztem a kövér esőcseppeket, amikor felocsúdtam a káprázatos, de félelmetes kép nézéséből. Rózsí sápadtan, remegve állt mellettem. — Itt gyorsan tenni kell valamit! . . . — villant hirtelen agyamban. Megragadtam Rózsí remegő kezét s szinte futva vonszoltam a közelben levő erdő felé. Egy nagy fenyőfa nyújtott menedéket, amelynek lombos karjai felfogták a zuhogó víztömeget.

A levegő hirtelen lehült. Levettem kabátomat és Rózsira terítettem, majd szorosan magamhoz vontam, hogy így is melengessem remegő testét. Hálásan, mosolyogva fogadta atyáskodó férfiasságomat. Mint aki belenyugszik abba, hogy az Élet kicsiny és nagy megpróbáltatásain a nő mindig a férfi védelmével küzdheti át magát . . .

Jó negyedóra múlva a nap újból lövelte áldó sugarát, kimentünk s a szárazabb részen leültünk. Velünk szemben levő hegyoldalról valami bús dal foszlányait hordta felénk a szél, előbb halkán, majd erősebb lett a hang és tisztán kivehettem a szavakat: „Hej páva, hej páva, császárné pávája . . .“ Az előttem még ismeretlen bús dal szívembe markolt és két kövér könnyecsepp indult útnak arcomon. Rózsi ezt észrevette s kendőjével gyöngéden letörülte a könnyeket.

— Ez a végek bujdosó és rabkatonáinak kesergője . . . Régi, régi dal . . . Ismered? — kérdezte.

Intettem, hogy nem.

És ekkor Rózsi mesélni kezdett — sok-sok szívbemarkoló mozzanatról. Sok-sok szenvedésről, küzdelmekről, csapásokról, amelyek a székelység sorait sorvasztották, tizedelték.

— Tudod, — folytatta nagy komolyan, — a székelyek, véreink népköltészete sok-sok évszázadra nyul vissza. És legtöbbször a szívbemarkoló fájdalom hangja sir fel; még a kuruc-kor bujdosóinak kesergőinél is fájdalmasabban . . . Mert örökös küzdelmek, örökös kétségek, rettegések között élt a székely. . . Oh, hányszor kondultak meg a körülbástyázott kis templomok lélekharangjai, sirva. . . Jelezve, hogy itt az ellen. . . És jött az ellen, feldulta a falvakat, legázolta a szegényes termést, rabszija füzte véreink színe-javát. . . s nem hagyott mást hátra, csak temetőt, romot, üszököt és könnyeket . . . A székelynek egyik kezében kapa, vagy fejsze volt; a másikban örökösen fegyver . . . Százszor épített újra, hogy százegyedíkszer semmisüljön meg munkájának eredménye. . . Aztán jöttek a belviszályok. Egy-egy fejedelem oknélküli háborúja. A főurak széthúzása; a hatalmi vágyban való pártoskodás, amely mindég fegyverrel végződött . . . A székely örökös kétségek, meddő harcok s rettegések között élt. Így születtek a bús dalok. Siratva a múltat, s féltve a holnapot. . . És mégis, látod, vagyunk vagy hatszázezren. . . A székely hű maradt földjéhez. Szerette, imádta, védte kienes hazáját — több, mint egy évezreden át. És hű lesz hozzá örökké. . .

Elhallgatott. Arca tüzipiros volt — és láttam, mint lobog szemében a honleányi nemes tűz. . . E perctől tisztelettel tekintettem Rózsira. Mert nekem jó anyám is sokat mesélt a székely nép történetéről. De Rózsi komoly és értelmes szavai megleptek. Megfogtam a kezét és tiszteletteljesen megcsókoltam.

Csendben, hallgatagon mentünk le, a patak felé. A nap jószágon cirógatta kipirult arcunkat. Lelkemben hozsánák zsongtak . . . és én halálosan megszerettem az annyit szenvedett véreinket és kies, drága hazánkat. . .

Ördög Ferenc Állandóan raktáron férfi, fiú divat és sportöltönyök, nadrágok, ulsterek, verberi raglán és trenchcoatok, felöltők, mindennemű férfi és női kabátok stb. készítése.

ruhaáruháza.

S Z E G E D, Széchenyi-tér 16.

Letűnt világok emlékei a Székelyföldön

A világ legfurcsább városa Kézdivásárhely.

Egy alagút, mely évtizedek óta izgatja a nép képzeletét

(Dávid Ivánnak, a Székely Ujság hasábjain közölt riportsorozatából.)

Múlt számunkban megemlékeztünk Dávid Ivánnak a régi Kézdivásárhely színes életéből adott riportsorozatairól, amelyek a Székely Ujság hasábjain országos érdeklődést váltottak ki. E sorozatból való az alábbi részlet, olvasóink figyelmének felkeltése érdekében.

Kő és bronzkorszakbeli szerszámokat, korszokat találtak évtizedekkel ezelőtt a város területén. Az ősemlék tehát valamikor itt jól érezte magát s így a város területe a történelemelőtti időkben is lakott hely volt. Aztán jöttek a rómaiak s a berecki tábor mellett leg-erősebb római haditelepülés volt és talán Praetoria Augustának nevezték. A rómaiak világuralma után más népek kerültek ide, Árpád idejében pedig már rendszeres vásárokat tartanak a mai város helyén. Erről a különböző építkezésekkor talált Árpád-kori pénzek tanúskodnak.

Ezek a dolgok azonban csak átmeneti településre mutatnak s hogy a város végleges megalapítása mikor történt, arról csak a székely hagyomány tud beszélni.

A hagyomány szerint Thorja (ma Taria) várában lakott a hatalmas Opur (Apor) család s a vár kerületébe rengeteg falu, hatalmas birtokok tartoztak. A környékbeli vargák, fegyverkovácsok, szűrszabók és egyéb mesteremberek aztán az egész lakosság számára időnként vásárokat tartottak a vártól nem messze, a síkságon fekvő dombon. Így aztán ezt a helyet vásárhelynek nevezték el.

De idővel egy vásár nem bizonyult elégnek, hát a vár birtokán többször gyűltek össze az emberek. Az első vásárhelynek azonban meg volt az az előjoga, hogy az évad beálltával ő nyissa meg a vásárok sorozatát s így azt mondták: kezdi vásárhely.

A népi hagyomány szövelemzése azt vallja, hogy ebből a meghatározásból keletkezett aztán a „Kézdi-Vásárhely“ elnevezés. Később, Zsigmond király idejében, 1427 május 11-én kelt a város első szabadságlevele, amely úgy látszik, megcáfolja hagyomány igazságát, mert ebben az okiratban a város „Thoryawására“ néven van beírva.

Báthori Zsigmond 1588-ban Enyeden adott ki egy okmányt, amely szerint „Kyzdi Wásárhel“ vásárait megerősíti.

Egy beomlott alagút nyílik a kantai rendház egyik pincéjéből. A szájhagyomány szerint ez az alagút a régi határörkaszárnya kútjáig vezet. De, hogy mikor keletkezett, mi volt a célja, senki sem tudja. Néhány évvel ezelőtt csákányokkal felfegyverkezve néhányan nekiindultak, hogy kikutassák a régi, állítólag félkilométeres földalatti utat. Mintegy tizenkét méternyi út után a kutatók hatalmas kövekből rakott, nemrégiben épült falba ütköztek, amelyet — a rendház alapjainak megbolygatása nélkül — nem sikerült volna áttörniök. Ez az

ujabb keletű fal is azt bizonyítja, hogy az alagút tényleg létezett s azt valamilyen okból a múlt század végén befalazták.

Az ősi lakosság szerint a folyósó nemcsak a piac felé terjed, hanem másik irányban is és az ozsdolai „Kölik“ alagútjába torkollik, honnan aztán a hegyek alatt Moldovába lehet jutni. Ez a feltevés természetesen nem helytálló, mert csak állítólagosan a kaszárnyához vezető alagút bejáratát tudták megtalálni.

Könyvespolcunk

Hirek. — Dávid Iván könyve

„Hirek“ címmel jelent meg a székely lélek változatosan új terméke, Dávid Iván író novellás kötete, — Kézdivásárhelyen. könyvről, amelyet most küldött meg nekünk is a szerző, a magyarországi és erdélyi lapok, folyóiratok meleg elismeréssel irtak kritikát. Dávid Iván könyvében az elbeszélő formának ötletesen új alapját veti meg, melyet talán „szines riportéletnek“ nevezhetnénk. A könyv 21 emberi sorsot rajzol a hétköznapi emberek örömeiben-bánatában. A székely havasoktól a székely kispolgári lakásokon át vezet idegen világokba, hol mindig megtalálja az igaz embert, mert megtudja értetni az író a legkomorabb székely tragédiák nehéz indítékait, melyek látszólagosan takarják be a rejtett gyémántot. Jövő számunkban be fogjuk mutatni a szerzőt írásában is, amelynek minden székely atyánkfia asztalán helyet kell foglalnia. A 10 ives kötet ára 80 lei.

A ref. lelkipásztor és a magyar falu

Ezen a címen füzetben adta ki Kézdivásárhelyen Bitay Pál lelkész a dicsőszentmártoni lelkészértekezleten elmondott székfoglaló beszédét.

A magyar dal hivatásáról beszélve, mint szomorú tényt állapítja meg népünk lelki elferdülésével kapcsolatban, hogy mindinkább feledésbe mennek a hamisíthatatlan, zamatos ízű magyar népdalaink.

Mivel a mai élet — írja — mindig újat kedvelő szelleme hatja át népünket is, ismertessük meg vele és tanítsuk meg a más vidékek magyar ajkán felcsendült régi magyar népdalokat.

Oda kell állítani a lelkipásztort a népviselet szolgálatába is, mert „az örök magyar érték hordozója a magyar népviselet, amelytől mindinkább távolodik a falu, s ami a magyar életnek hirdetője kellene legyen, tulipános ládák mélyén foszlik, penészedik.“

„Az örök magyarság nem politikum, hanem lelkiség és szellemiség, — szegezte le Makkai Sándor püspök. A lelkipásztornak a politikai életben csak egy feladata lehet: örködni azon, hogy a taktika az örök magyarság szolgálatában álljon.“

Az érdekes és református lelkipásztoraink részére sok megszívlelni való értekezését Bitay Pál a következőképpen fejezi be:

A magyar úttörők egyik legkiválóbbja, Vadnay Andor az 1890-es években megjelent falukutató tanulmányát így végzi:

„Minden dolognak érnie kell. Ha ma nem sikerül, meg fogom felebezni ezt a kérdést a jövőhöz. Ha sohasem sikerül, úgy veszem, mintha hiába éltem volna. Akkor hadd temetkezzem jeltelen sírba Fekete Nagy Balázs vagy a szegvári Szőke János mellé.”

Közel félszázad telt el azóta, mire meg érett a falumunka gondolata. És mi, elsősorban falusi lelkipásztorok, mint a falunak legőszintébb és legigazibb vezetői vagyunk azok, akikhez Vadnay Andor megfélebbzei gondolatait és akik kezünkbe vesszük a gondolat megvalósítását, a *Metamorphosis Transylvaniae* édes, nehéz munkáját.”

(k—i)

G ó b é s á g o k

Szandiméter-Szent Demeter. 1880-as években Csikszenttamáson telepedett le Magyar István uriszabó. Akkoriban a községben mindenki, még a jegyző is, székely harisnya-nadrágban járt s így kénytelen volt az úri szabó az efféle munkát is elvállalni. A régi mesterek hosszú zsineget használtak mértékül, amelyen a részlet-méreteket göcsökkék jelezték. Az új szabómester azonban mérő szalaggal dolgozott.

— Irjadsza csak Pista fiam, — szólt oda az inasának Magyar István, mikor Baróthy János atyánkfiairól az első harisnya-méretet vette, — derékban 60 szandiméter, combon 24 szandiméter, szárhosszúság 94 szandiméter . . . s így tovább, Baróthy előtt ismeretlen varázs-

szavakkal.

A harisnya szabáshoz nem szokott mester alkotása azonban nem sikerült

— Tudtam is, tört ki méltatlankodással Baróthy a mester felé, hogy nem fog sikerülni, hiszen ecsém uram Szentdemeterre szabta azt, pedig ki a suly tudná megmondani, hogy ő szentkegyelme mekkora ember vót kétágú korában!

Ágoston János után.

Az örökkétig tojő tyúk. A vecsernyei harangozás előtt Zsiga bá, beszélgetni indult a faluba. Lőrincz Dani báék előtt az öreg kapuszekben emberek beszélgettek. Az egyik az arramenő Zsiga bától megkérdezi:

— Tojnak-e a tyúkjai elég dohányra valót?

— Nekünk csak egy tyúkunk van, felelt Zsiga bá', s az is egyet örökkétig tojik.

— Hát az hogy lehet? kérdék csodálkozóan a többiek.

— Hát úgy, hogy azt az egyet, valami nagy baja miatt, örökkétig tojja s még se tuggya kitojni. Éjsze megszakadt, vaj mi? adta meg a feleletet Zsiga bá'.

Bosznia méhecskéi. Józsi Boszniában szolgálta ki a katonaságot s hazatérve jóízű, katonaéletből merített, adomákkal mulatatta a falu népét.

— Hát arra ijen nyári időben mijen világ van? kérdezte Józsitól Zsiga bá'.

— Éppen ojan üdö van ott, mint itt. De a varjak ott akkorák mint nálunk egy-egy felhő.

— Hát ha akkorák a varjak, mekkorák lehetnek ott a méhek?

— Azok biza akkorák, mint itt nálunk egy bihal!

— Hm. Hát osztán mekkora kasban laknak?

— Hát mekkora? Akkora, mint itthon a templom kétszer, éjsze háromszor is!

— S osztán mekkora likon járnak ki s bé azok az istentelen nagy méhek?

— Az már akkora lik, mint az itthoni kasnak a lika!

— Eriggy mönj el te! S hát azon a kicsi likon hogy tud bémönni az a teméntelen nagy méh?

— Azt már nem tudom — fejezte be Józsi a beszélgetést, mert már fojtotta a kacagás az embereket, — én nem láttam, mert mikor az egyik bé akara mönni: én éppeg akkor jövék el Boszniából.

(A *Firtos hegyaljáról.* József Dezső ntán.)

L á r m a f a

Elhúnyfjaink. Nem várt gyász suhant *Fehér Ignác* ny. igazgató, háziipari főfelügyelő, községünk esküdtjének családi otthonába s innen székely községünkbe. Legidősebb 36 éves fia, *dr. Fehér Géza* házi ipari felügyelő f. hó 2-án a balassagyarmati közkórházban, ahová előző napon vakbélgyulladásal beszállították, az operáció után meghalt. Temetése 5-én volt Jászfényszarú községben.

Az elhúnytat a szülők, felesége, és kis gyermeke, testvérei: *dr. Fehér Ede*, *dr. Fehér István*, *dr. Fehér Kálmán* és ifjú *Fehér Ignác* kiterjedt rokonsággal kísérték utolsó útjára. Őszinte részvétünknek ezuton adunk mi is kifejezést.

Dr. Fehér Géza a szegedi egyetemen végezte tanulmányait. Éveken át elnöke volt az egyetemi hallgatók Szent Imre Egyesületének és a Katholikus Diákszövetségnek. Mint az ifjúság vezére jelentős szerepet vitt az ifjúsági mozgalmakban. Előbb az egyetemen nyert alkalmazást, 1932-ben áll. házi-ipari felügyelővé nevezték ki és e minőségben értékes munkát fejtett ki a házi ipar fellendítése érdekében.

Nyiraljai Vén András a szegedi ítélőtábla nyugalmazott elnöke 91 éves korában elhúnyt. *Vén András* a Székelyföldről származott ki az Alföldre. Szegedre 1901-ben került az ítélőtáblához, 1912-ben a Tábla elnökévé nevezték ki. Temetése f. hó augusztus 13-án volt. Bensőséges részvétellel kísértük utolsó útján a református temetőbe.

Házasság. A múlt hónapban vezette Dr. Boga Dezső tápéi orvos, lapunk főmunkatársa, oltárhoz Budapesten, Köntse Jolán ifjú, szép, székely menyasszonyát. A frigykötéshez sok szerencsét és boldogságot kívánunk.

Áthelyezés. Dr. Horváth József székely testvérünket, m. kir. tanfelügyelőt két évvel ezelőtt Szegedről Makóra helyezték. Makóról nyert jelentés szerint dr. Horváth Józsefet tisztelői meleg ünneplésben részesítették abból az alkalomból, hogy őt tanügyi tanácsosi címmel visszahelyezték Szegedre. Csanád-Arad-Torontál egyesített vármegye tanítósa könnyező örömmel búcsúzott augusztus 1-én rendezett ünnepséget bezáró vacsorán is a közszeretben álló népszerű tanfelügyelőtől, kiben a lelkiismeret és az igazság, a munka és az ember szeretet igaz képviselőjét ismerték meg magyar és székely testvérei egyaránt.

Borszék-fürdő-monografiája. Előző számunkban hírt adtunk dr. Csiby Andor „Gyilkostó-monografiája” c. megjelent könyvéről. Most kapjuk a hírt Csíkszeredáról, hogy e hónapban másik új könyve fogja elhagyni a sajtót Borszék-fürdő monografiája címmel, Borszék-fürdő legutolsó leírása félszázaddal előbb jelent meg. Az új könyv sok olyan adatot tartalmaz, amelyekről idáig senkinek se volt tudomása. Ha a könyv beérkezik ismertetni fogjuk.

Dalos világ. Már augusztusban el fogja hagyni a sajtót vitéz Kéray Endréné tanítónő szerkesztésében és a „Hargitaváralja” kiadásában megjelenő, csinnal és ízléssel kiállított *Dalosvilág* dalfüzet, mely a legujabb szerzésű magyar és székely dalok legjavát fogja nyújtani. A *Dalosvilág* havonta egyszer fog megjelenni. Az első szám tartalmazni fogja Mikó Ernő — Páter Tima Dénes férfikarra írt, „Magyarok imáját”, vitéz Kéray Endre Leányalom c. nótáját és Keczer Géza csárdását. A magyar és székely lélek bensőségesen tiszta és mélységesen igaz érzéseit feltáró vállalkozása iránt országszerte megindult a felfigyelő érdeklődés, ami a szerkesztőt és a kiadót arra ösztönzi, hogy a *Dalosvilág* tervbevett 3 oldalnyi terjedelmét növelje és dúsabb tartalommal jelentesse meg. Ezért a *Dalos világ*, lapunk mai számához mellékelte, előjegyzési felhívásán jelzett előfizetési árak így módosultak: egy évre 3:30, félévre 1:80, számonkint 40 fillér. Szerkesztőség Szeged, Boldogasszony sugárút 43. I. em. Kiadóhivatal: „Hargitaváralja” Szeged, Csemegi u. 4.

Székely kiállításunk megörökítése. A székely ösgyűléssel és kiállítással kapcsolatos elfoglaltságunk miatt nem gondoskodhattunk arról, hogy a kiállításunkat fényképfelvételekben megörökítsük. Meglepetésünkre most kaptunk egy szép felvételt dr. *Ditrői* Gábor egy. ny. r. tanár, örökös tb. bíránktól, mely a Székely Kiállítás egy részletét tartalmazza. Midőn *Ditrői* Gábor professzornak ezért a kedves ajándékáért hálás köszönetünket fejezzük ki, megállapíthatjuk egyúttal azt is, hogy a szemklinika hírneves professzora éles szemének kritikai bizonyítéka ez a kép, mert azt igazolja, hogy érdemes volt a Székely Kiállítás a megörökítésre. E felvételt, mihelyt tehetjük, a Hargitaváralja hasábjain is befogjuk mutatni olvasóinknak.

Turáni Vadászok Szegeden. Budapestről jelentik, hogy a Turáni Vadászok Országos Egyesülete, — melynek mint értesülünk, — lapunk főmunkatársa: Dr. primor Szacs vay József alelnöke, a vidék városaiban, így Szegeden is, a közeljövőben a turáni gondolatok terjesztése érdekében ülést fog tartani. Székely véreink figyelmét előre felhívjuk a Turáni Vadászok e nagyjelentőségű látogatására.

Rémlátomás egy Csíkszeredai román lapban. Lapzárta-
kor kapjuk a hírt Csíkszeredából, hogy egy ottani román lap vezércikkben foglalkozik egyik poetánkkal, csíktaplócai és karcfalvi Holló Ernővel, az Igazság s. szerkesztőjével, mint a Hargitaváralja munkatársával és egy cikkével, ami a Hargitaváraljában soha sem látott napvilágot, hiszen Holló Ernőtől prózát nem kaptunk soha. Ugy tudjuk, hogy Holló Ernő nyári szabadságát rendszerint otthon tölti Erdélyben. Most valami ellenséges indulat vagy lelki rövidlátás sugalta rémlátomás éppen azt az embert támadta meg, aki a legmegértőbb lélek szemüvegén át nézi az erdélyi életet és aki a magyar-román barátság harcosaként mutatkozik be a „Magyar Út“ és más hazai lapok hasábjain. A Csíkszeredai román újság ezzel ellentétben Holló Ernőt *egy meg nem írt cikkéért*, minden alap nélkül kémnek minősíti a Hargitaváralja szolgálatában. A hét legrosszabb viccének néznék a dolgot, ha nem látnánk meg a román lap vezércikkében azt a méregkeverést, mely Székely-hon fiai ellen irányul tisztán tudatlanságból vagy gyűlölködésből. Addig is míg a román lap cikkével közelebről megismerkedni szerencsénk leend, azt üzenjük a cikkírónak, hogy a magyar ember nyílt, lovagias természete nem tűr meg semmi gyűlölködést, annál kevésbé kémkedést. Hogy ez így van kitűnik egy épp most lezajlott eseményből. Ugyanis szerkesztőségünk egyik tagja a szegedi szabadtéri előadások alkalmával találkozott egy régi román osztálytársával. Ellenséges földről jött s barátsággal találkozott. Igazán eszünkbe se jutott, hogy a magyar hatóságot és a sajtót „Román kéme a szabadtéri játékokon“ címmel tájékoztassuk. De úgylátszik odaát nem tudják még azt sem, hogy a szülőföldről való ragaszkodás és szeretet még nem irredentizmus annál kevésbé kémkedés, de azt se tudják, hogy a Hargitaváraljától több fényévi távolságban áll mindennemű politikai cél gondolat. Így fest a rossz lelkiismeret rémlátása, — a csíkszeredai román sajtó vezércikkének írója lelkén keresztül!

A Hargitaváralja könyvei c. sorozatunk 3. füzete hagyta el a sajtót társközségi bíránk szerkesztésében. Az új füzet bíránk mai lapunkban közölt tanulmányát tartalmazza, amelyet főbíránknek, sepsiszék-nagyborosnyói Bartha Lajos honvéd altábornagynak ajánlott. I. füzet Dr. Boga Lajos: Csipkerózsika, Ára 1 P., II. füzet Dr. Ábrahám Ambrus: Emlékezzünk. Ára 50 fillér. III. csíkszentgyörgyi Jósza János: Sásvármegye 1000 év távlatában. Ára 1 P. Szeptemberben megjelenik a IV. füzet, Gergely Gergely: Szabó Dezső stílusa Ára 2 P.

Ha előfizetőink 1—2 új előfizetőt szereznének, lapunk rendesebb megjelenését és fejlődését biztosítanak.

Erdélyi hírek

A székely iskolai autonomia

Kézdivásárhelyről jelentik. Dr. Molnár Dénes az augusztusi háromszékmegyei és a szeptemberi országos magyarpárti nagygyűléssel összefüggésben 10 pontból álló szöveget intézett Erdély székely-magyar lakosságához, hogy a székelység kulturális, egyházi és iskolai önkormányzati kérdései érdemlegesen kerülhessenek nyilvános tárgyalásra. Az erdélyi magyar fiatalok találkozója mostanság válik valósággá és e szellemi találkozóan a kisebbségi jogvédelem, s ennek keretében a kisebbséghez tartozó egyének, egyházak, iskolák, intézmények jogi kérdései, valamint a békeszerződésben biztosított székely s a gyulafehérvári határozatokban biztosított magyar kulturális önszervezés ügyei is tárgyalás alá fognak kerülni. A szöveg szinte nyíltsággal kimondja, hogy ha az erdélyi székelység és magyarság a „politikai küzdelemben” kellő erőt kifejteni nem tud, nem mer, és a szervezkedés elmulasztásával, vagy a politikai tényezőkkel történő érintkezések kapcsán taktikai hibákba esve továbbra is elősegíti e kérdések megoldásának elodázását s még tovább hagyja magát mindig kisebb körbe beszorítani: *nincs messze az idő, hogy az elnemzetietlenítésükre irányuló törekvés teljes sikert érjen el.*“

Kétszáz földönfutóvá tett erdélyi magyar-székely tanárjelölt sorsában osztoznak a jogi-örvöskari egyetem hallgatók is. A romániai, elsősorban a kolozsvári egyetemeknek az eddigi évek hétszázas létszámával szemben kétszáz magyar-székely hallgatója volt az idén. A két millió magyar lélek közös rabsorsának kétségbeejtő életakarása kondul fel az erdélyi katolikus és református egyház főhatóságainak ama kötelességszerű fölhívásában, amelyben a közelgő évmegnyitó alkalmával más életpályakeresésre szólítja fel azt a kétszáz tanárjelöltet, akik az egyházak iskoláiban remélhetnének idővel elhelyezést. A magyar egyházak ugyanis a következő 10 évben aligha tudnak óraadói, vagy segédtanári állást sem betölteni, pedig az állástalan diplomások száma is igen jelentékeny. A tanulni vágyó erdélyi fiatalság sorsát megnehezíti az a körülmény, miszerint a románok ügyvédi pályára kisebbségit nem engednek. Az orvosi karra pedig csak felvételi vizsga sikeres kiállása után korlátolt számban vesznek fel kisebbségit, de ezeknek sincs kilátásuk a diploma megszerzésére. A gyakorlati pályára való elhelyezkedés egyszerűen lehetetlen, hiszen a román kormány a vállalatokra és üzemekre gyakorolt kényszerítő nyomása értelmében a régi kisebbségi alkalmazottak kiszorítása a cél! Ha most összehasonlítjuk ezeket az állapotokat a hazai helyzettel megdöbbentő képet kapunk. Hazánkban ugyanis ma is teljesen egyenrangúak az aránytalanul kis számmal képviselt kisebbségek a magyarsággal. Itt a románok tanulhatnak, álláshoz juthatnak, eszünkbe se jut, hogy a magyarság érdekeit velük szemben előnybe részesítsük. Több román anyanyelvű tanító, író, tanár, képviselő, lapszerkesztő, stb. élvezi a lovagias magyar nemzetnek e földön élő édes és mostoha fiai iránt egyaránt táplált osztóigazságát. S csak az imént nevezett ki a magyar kormány egy román anyanyelvű tanítót, pestvi-

déki vezető tanfelügyelői állásba. Gondunk lesz ezután kimutatni, hogy a hazánkban élő csekélyszámú román eredetű honpolgárok mily előnyöket élveznek az erdélyi két millió magyar és székely általános rabsorsával szemben! Guousque tandem . . . ?

Az erdélyi középiskolák. Kolozsvárról jelentik. Az erdélyi magyar és székely nép mérhetetlen erőfeszítéssel tudta eddig is fenntartani középiskoláit. A rom. kat., református és unitárius egyházak 12 fiúgimnáziumot, 4 tanítóképzőt, 3 kereskedelmi iskolát és 2 leánygimnáziumot tartottak fenn a román állam minden segítségével nélkül, habár a román állam kötelezettséget vállalt, az aláíró nagyhatalmakkal szemben, arra, hogy a kisebbségi iskolákat „méltányos hozzájárulással” fogja segíteni. A magyarok és székelyek egy fillér államsegélyt se kapnak vissza abból az adóból, amit a román kincstár kultúr célra beszed tőlük. A nagyhatalmak garanciájával kilátásba helyezett államsegélyt teljesen megszüntették, holott a magyar uralom alatt minden román iskola tetemes segélyben részesült. Ezzel szemben a bezárás Damokles kardja ott csüng minden magyar iskola fölött, és véglegesített tanár csak az lehet, akit a román közokt.ügyi miniszter levizsgáztat. Csak természetes, hogy a véglegesített tanárok száma napról-napra fogy.

A székely iskolák önkormányzata. Sepsiszentgyörgyről jelentik. A békeszerződés kisebbségi egyezményében a román kormány vállalta a székely iskolák önkormányzati biztosítását. A magyar párt most, amennyiben a román kormány nem hajlandó a székely kultúrális, és iskolai önkormányzatot biztosítani, az aláíró nagyhatalmakhoz kíván fordulni, a szerződés feltételeinek betartatása érdekében.

Székely szeretettel kérjük olvasóinkat, akiknek előfizetése lejárt, szíveskedjenek megújítani, hogy lapunk küldése fennakadást ne szenvedjen. Az előfizetés bianco csekklapon is beküldhető 43002 sz. csekkszámunkra.

Községi hírek

A budapesti anyaközség új székhelye. Anyaközségünk a Ferencziek tere 7. szám alól a Károly király-út 1. szám alá helyezte át székhelyét. Sepsiszek-nagyborsenyói Bartha Lajos főbíránk és farkaslaki Dimény Mózes bíránk fáradhatlan ügybuzgóságának eredményeként immár 2 nagy terem áll a fővárosi székelység rendelkezésére. A székelység itt megtalálhatja szórakozását is, és olcsó kávékiszolgálásban is részesülhet.

A jászberényi és lajosmizsei község megalakulása. Társközségi bíránk július második felében Budapestről Jászberénybe s onnan Lajosmizsére utazott az ottani székelyek meglátogatására. Mindkét helyen elvben megállapodtak a társközségek megalakítására nézve. Jászberényben és Lajosmizsén már meg is állapodtak a bíró és jegyző személyében s a közeli alakuló falugyűlésen alapszabályainkhoz híven meg fog történni a jelképes székely társközség megszervezése s így községünk két társközséggel fog gyarapodni.

Székely irodalmi és művészi esték a vidéken. A szegedi társ-
község előljárósa úgy határozott,
hogy életbe lépteti a vidéken a sorozatos
székely irodalmi és művészi esték
rendezését. Augusztusban Makón
és Dorozsmán kívánja községünk meg-
rendezni az első vidéki székely iro-
dalmi és művészi estét.

Jászberény. Lapzártakor kap-
tunk hírt arról, hogy Jászberényben
Gergelyffy Borbély Pál székely testvé-
rünk vállalta a Hargitaváralja jelképes
székely község megszervezését. Ger-
gelyffy Borbély Pál a jászberényi tár-
sadalomnak egyik kiya'ó tagja, több
egyesületnek elnöke és a jászberényi
kultúrház létrehívása is az ő érdeme.

Gyula részvétele a június 6.-i ösgyűlésünkön. Megemlékez-
tünk annak idején a gyulai magyar és
székely község ösgyűlésünkön való
hazafias részvételéről. A gyulai lapok-
ból értesülünk arról, hogy **Milota**
István lapja, az „Uj Magyarság” utján
vett közlemény alapján merosszent-
györgyi Póra Miklós székely erdőőr
hívta fel a gyulaiak figyelmét ösgyű-
lésünkre és indította meg az Ország-
zászló megkoszorúzására a gyűjtést. A
koszorúnak Szegedre szállításával és
az Országzászlóra való letételre a gyu-
laiak Póra Miklóst bízták meg, aki a
következő szavak kíséretében tette le a
koszorút: „Á gyulai székelyek és ma-
gyarok nevében helyezem el e koszorút
az Országzászló talapzatán. Hiszünk
egy Istenben, hiszünk egy hazában,
hiszünk egy isteni örökigazságban, hi-
szünk Erdélyország feltámadásá-
ban!” Amen!

A hoszorúra adakozók névsora a
következő: Dr. Sipos Lázár p. ü. tit-
kár 2 P. br. Apor Vilmos apát-plébá-
nos, dr. Bartha Béla p. ü. titkár, dr.
Bertalan Károly ügyvéd, Biszak János
p. ü. tanácsos, Császár Lajos százados,
Cseresznyéi Ödön p. ü. tanácsos, dr.
Dajbukát Jenő kórházi alorvos, Fazekas
Lajos százados. Fogarassy Gyula áll.
útmeister, Gergely György kccsis (az
ösgyűlés napján elhunyt), József Dezső

polg. isk. tanár, Kabay József v. tisztv.,
dr. Kelemen István p. ü. tanácsos.
Lánczy Lajos törv. bír., Mihály Berta
női fodrász, dr. szotyori Nagy Dezső
p. ü. ig. h., dr. Páll Gábor kórh. főor-
vos, Peczán Antal újságárus, dr. Ré-
vész Béla állatorvos, Szász Domokos
p. főnök, özv. Szóts Gyuláné p. ü. fő-
tsnácsos neje, dr. To'npa Gyula ügyész-
ségi elnök, Ungváry János törv. tanács-
elnök, dr. Úrmössy Károly ügyvéd, dr.
Varju Zoltán kir. ügyész, Zolya Márton
áll. tanító 1—1 pengőt, András Iván
szódaágyáros, Becsv Sándor kir. j. b.
végrehajtó, Bíró Béla gimn. tanár, dr.
Burnáz Imre kórh. orvos, Csedő Péter
cs. tisztv., Dr. Deák Ernő kórh. orvos,
Fiam István szabó m., Gyarmati Béla
máv szerelő, Gyarmati Béla géplakatos,
id. Gyarmati Gergely ny. máv. s. tiszt,
Gyarmati Károly géplakatos, Hamar
Arpád áll. ép. műsz. rajzoló, vitéz Ha-
mar Endre p. ü. kat. ir. tisztv., Imre
Lajos ny. r. tisztv., Komjátszeghy La-
jos vendéglős és neje, Koncz József
törzso'rm., Kozma Andor p. ü. tiszt,
mezőmaderasi Madarassy Pál v. r. bün-
tető bír., Póra Miklós erdőőr, Szabó
Sándor r. tisztv., Szalatnay Endre p. ü.
főtanácsos, Szántó János cs. alhadnagy,
50-50 fill., Albert János cs. alhadnagy,
Gyarmati Kálmán vm. kapus 40-40 fill.,
Gyarmati Dénes asztalos, Gyarmati Do-
mokos ny. vesutás, Gyarmati Gergely
v. végr., Máthé Balázs fogh. őrmester
30-30 fill., Becsy József OTI becsűs,
Csáky Mihály altiszt, Gyarmati Lajos f.
szabó, Györfly Ferenc ny. r. főtörzso'rm.
20-20 fill. Kőzségünk ezúton mond
hálás köszönetet.

**Székely - magyar gyermek-
lap.** Szeptemberben a „Hargitaváralja
székely-magyar gyermeklapja” címen
gyermeklapot indítunk. Felhívjuk a szé-
kely és magyar tanítótság figyelmét erre
a kristálytisztán magyar gyermeklapra.
Előjegyzéseket kiadóhivatalunk már
most elfogad.

Dalos világ előjegyzési felhívását
lapunkhoz mellékeljük. Szeretettel kér-
jük i. t. olvasóinkat vegyék pártfogá-
sukba a Hargitaváralja kiadásában meg-
jelenő **Dalos világ**-ot is.

v.
v.
ll.
Do-
gely
estor
caus
aios
sgdm.
mond

mek-
javallja
" clmen
vuk a sze-
velmél ors
meklapra.
alunk már

és lelvivésél
Szertelvel két-
vél pártfogó-
adásában meg.